

Літаратура і Мастацтва

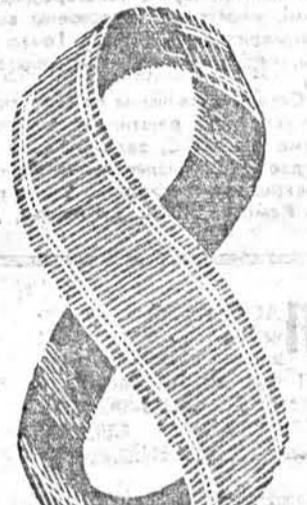
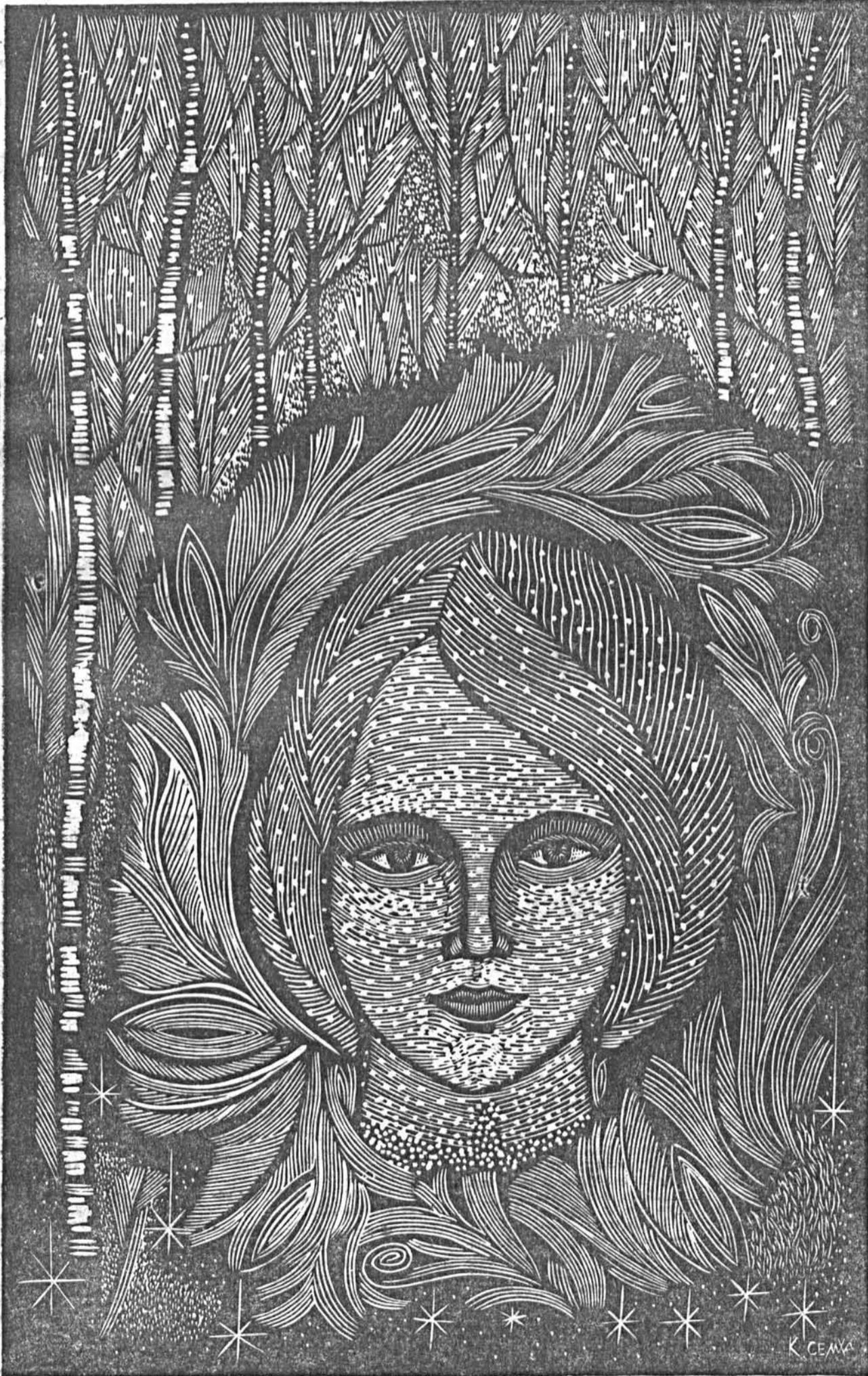
ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 10 (2693)

ПЯТНІЦА, 8 сакавіка 1974 года

Цана 8 кап.

САКАВІКА

ЖАНОЧАЕ СЭРЦА

Яно шчодрое-шчодрое,
 Нібы сонца вясною,
 Яно шчырае, гордае
 І заўжды маладое —
 Сэрца жаночае,
 Яно добрае, мужае
 І бясконца ласкавае,
 Заручонае дружбаю
 І працоўнаю славаю —
 Сэрца жаночае.

Любоў РУСІЛКА

в. Бершты,
Шчучынскі раён.

К. СЕМУХІ

САВЕЦКІМ ЖАНЧЫНАМ

Дарагія таварышы жанчыны!

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза горача вітае і сардэчна віншуе вас, слаўных працаўніц, палымых патрыёткаў вялікай сацыялістычнай Радзімы, з Міжнародным жаночым днём — святэм адзінства і інтэрнацыянальнай салідарнасці жанчын усёй планеты.

Савецкая краіна шырока і ўрачыста адзначае дзень 8 Сакавіка, выказваючы глыбокую ўдзячнасць жанчынам за іх велізарны ўклад у палітычнае, матэрыяльнае і духоўнае багаццё сацыялістычнага грамадства, у выхаванне падрастаючага пакалення. Свае думкі, працу і веды савецкія жанчыны аддаюць справе будаўніцтва камунізму. З высокім усведамленнем грамадзянскага абавязку яны працуюць у розных сферах эканомікі, навукі, культуры, вядуць актыўную грамадскую дзейнасць, паказваючы ўзоры натхнёнай працы.

Цэнтральны Камітэт КПСС з задавальненнем адзначае, што сацыялістычная свядомасць савецкіх жанчын, іх працоўны энтузіязм з новай сілай праявіліся ў трэцім годзе дзевяціх пяцігодкі, азнаменаваным буйнымі поспехамі ў развіцці народнай гаспадаркі. Радзіма дастойна ацаніла заслугі сваіх дачок. Тысячы жанчын-працаўніц узнагароджаны ордэнамі і медалямі, многія з іх удастоены высокага звання Героя Сацыялістычнай Працы. Гонар і слава вам, ударніцы, перадавікі сацыялістычнага спарборніцтва!

Савецкія жанчыны як сваю родную, кроўную справу ўспрынялі рашэнні снежанскага (1973 года) Пленума ЦК КПСС, заданыя гэтага года, выкананне якіх будзе мець вызначальнае значэнне для паспяховага завяршэння пяцігодкі. У адказ на Зварот Цэнтральнага Камітэта КПСС да партыі, да савецкага народа

мільёны жанчын уключыліся ва ўсесаюзнае сацыялістычнае спарборніцтва, імкнучыся працаваць сёння лепш, чым учора.

Нахай жа, дарагія жанчыны, ваш светлы розум і шчодры талент, вашы добрыя рукі і ў далейшым верна служыць усебаковаму росквіту нашай слаўнай Айчыны!

Безапаветная працаўніца, актыўная грамадская работніца, савецкая жанчына заўсёды была і застаецца першай выхавальніцай маладой змены. Акружаючы ўвагай і клопатамі, саграваючы мацярынскім цяплом дзяцей, жанчыны выхоўваюць іх здаровымі, жыццярадаснымі, прывіваюць ім лепшыя якасці савецкага чалавека — адданасць камунізму, высокую свядомасць, працавітасць, нягасную любоў да Радзімы, пачуццё глыбокага інтэрнацыяналізму. Усенароднае вам дзякуй, жанчыны-маці, за вашы штодзённыя, нястомныя і высакародныя намаганні, за ваша мацярынскае сэрца, за вашы нястомныя клопаты аб умацаванні сям'і!

Сацыялізм карэнным чынам змяніў становішча жанчын у грамадстве, забяспечыў яе раўнапраўе ва ўсіх галінах палітычнага і сацыяльнага жыцця, адкрыў перад ёй шырокія магчымасці атрымання адукацыі і раскрыцця талентаў, стварыў умовы для шчаслівага мацярынства. Камуністычная партыя робіць усё, каб з кожным годам палепшаліся ўмовы працы і быту жанчын, каб яны мелі яшчэ больш магчымасцей для росквіту сваіх здольнасцей, плённай працы і грамадскай дзейнасці, для выхавання дзяцей.

Савецкім жанчынам блізкая і зразумелая вызначаная нашай партыяй праграма міру. Яны горача адабраюць ініцыятыўную знешнюю палітыку КПСС, накіраваную на ўмацаванне сацыялістычнай садружнасці, на падтрымку барацьбы народаў за нацыянальнае вызваленне і сацыяльны прагрэс, на паглыбленне разразкі міжнароднай напружанасці і забяспечэнне ўсеагульнага справядлівага міру. Камуністычная партыя Савецкага Саюза сумесна з брацкімі партыямі краін сацыялізма будзе і надалей настойліва праводзіць ленінскую знешнюю палітыку, актыўна весці барацьбу за збаўленне чалавецтва ад пагрозы тэрмайдзернай вайны, за ўмацаванне міру на зямлі.

Верныя інтэрнацыянальнаму абавязку, савецкія жанчыны ўмацоўваюць дружбу са сваімі сяброўкамі з сацыялістычных краін, расшыраюць сувязі з працоўнымі жанчынамі ўсіх кантынентаў. Цэнтральны Камітэт КПСС упэўнен, што гэтыя дружалюбныя сувязі будуць усямерна развівацца ў імя перамогі справы міру, дэмакратыі, нацыянальнай незалежнасці і сацыялізма.

У гэта светлае веснавое свята жадаем вам, дарагія савецкія жанчыны, добрага здароўя, новых поспехаў у працы, вялікага шчасця і радасцей у жыцці.

Нахай жыве Міжнародны жаночы дзень — 8 Сакавіка!

Слава савецкім жанчынам!

Нахай жывуць працоўныя жанчыны усёй планеты! Нахай мацнее і працуе наша сацыялістычная Радзіма!

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

... ПАСТУПОВА вызначаўся і склаўся нацыянальна-рэспубліканскі кіраўніцтва раёна, і чым глыбейшае было знаёмства Ульяны з людзьмі, тым меншае было адчуванне сваёй, і іх тут выпадковасці.

У лютым адбылася раённая партыйная канферэнцыя. На ёй быў абраны райком. Дэлегацы канферэнцыі выказвалі сваю шчырую радасць з выпадку аднаўлення раёна і дакладвалі аб справах на месцах, у сваіх партыйных арганізацыях, гаспадарках і ўстановах. Канферэнцыя вырашала пытанне сацыялістычнага спарборніцтва, якое заўсёды павінна стымуляваць і ўзбагачаць грамадскую працу. Як правіла, сельскія гаспадаркі спарборнічалі паміж сабой унутры сельскіх Саветаў, гэта значыць — на адпаведных тэрытарыяльна-адміністрацыйных кустах. Скажам, раней калгас Імя Заслонова спарборнічаў з калгасам «Камсамолец». Аднак, калгас «Камсамолец» пасля ўтварэння раёна быў вылучаны з межаў Докшыцкага сельсавета. Праўленне калгаса Імя Заслонова знайшло другога партнёра, і на партыйнай канферэнцыі Аляксандр Іванавіч Кулікаў — шыракаплечы, прысадзісты, поўны чалавек — сказаў:

— Думаю, што нашаму калгасу цяпер самы раз памерацца сіламі з калгасам «Зара камунізма», нашым суседам, на якога мы і да гэтага глядзелі з рэўнасцю. Там летась сабралі на паўдзінтэра збожжа з гектара больш, калі, вядома, Петрашкевіч падлічыў ураджай без памылак.

Зала адгукнулася смехам. Старшыня «Зары» Людвіг Петрашкевіч з месца басам перакрыў шум:

— Точна-а!..

— Але ж у Петрашкевіча жывёлагадоўля на абедзве нагі кульгае, — зазначыў Кулікаў. — І таму «Зары» ёсць чаму і ў нас павучыцца! — Павучымся!..

Ульяна слухала прамову Кулікава са сцішаным сэрцам. Каб было гэта не ў Докшыцах, а ў Плісе, ці Міёрах, дык яго выступленне не зрабіла б такога, як тут, прыем-

нага, святочнага ўражання, бо паказчыкі, якія ён прыводзіў, былі па тых мерках сярэднімі.

Неўзабаве ж адбылася і сесія райсавета дэпутатаў працоўных. Ульяна Феанкістаўна была абрана старшынёй выканкома. Яе намеснікам стаў Віктар Іванавіч Вайцяховіч, малады, спахвацісты, шчыры. Віктар працаваў да гэтага загадчыкам райаддзела культуры ў Глыбокім.

Глыбокае пры аднаўленні

нельга было не разлічваць, калі не на поспех, то хоць на ўзаемаразуменне.

— Таварышы! — сказаў на нарадзе, якая, дакладней, лічылася пашыраным бюро райкома партыі, Яўстафій Валяр'янавіч. — Няма патрэбы тут яшчэ раз падкрэсліваць ратную доблесць і шчырасць, цягавітасць у працы насельніцтва нашага раёна. На канферэнцыі аб гэтым было дастаткова сказана. Але тут мне рупіць вось што ска-

НА ДОКШЫЦКАЙ ЗЯМЛІ

Васіль ЯКАВЕНКА

Імя Ульяны Феанкістаўны Крышталевіч, першага сакратара Докшыцкага райкома КПБ, шырока вядома ў рэспубліцы. На сваім высянім і адказным пасту яна паказала сябе сапраўдным камуністам, выдатным арганізатарам. За вялікія заслугі перад Радзімай Ульяна Феанкістаўна было прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Летась у часопісе «Полымя» быў надрукаваны мой нарыс «Акіно на плошчу» з цыкла нарысаў «Каласы веку», галоўны герой якога — У. Ф. Крышталевіч. Неўзабаве ў «Полымі» з'явіцца другі нарыс з гэтага цыкла — «Шляхам жыцця».

Прапаную чытачам «Літаратуры і мастацтва» ўрывак з гэтага нарыса. Ён расказвае пра час, калі ў Докшыцах толькі пачыналася.

заць: народ, напэўна, зробіць больш чым зроблена да гэтага часу, калі мы з вамі правільна вызначым, дзе і як нашым людзям прыкласці свае намаганні. Набліжаецца вясна. Добры гаспадар ужо цяпер дбае аб новым ураджай. Увесь наш зямельны клопат павінен быць скіраваны на глебу. Нашы палеткі бедныя, вельмі бедныя — 26—27 балаў маюць! Гэта амаль поўная адсутнасць арганікі, гумусу... Дык што рабіць?.. Мы сабралі вас, каб параіцца, выпрацаваць агульную думку. Калі ласка...

Касарэўскі запрашаў выступаць. Сам ён на-ранейшаму трымаўся спакойна, спаважна, і, здаецца, тут упершыню Ульяна прыкмеціла яго востры пагляд, якім ён акідаў прысутных. У кабінете панавала перашучасць. Чаму? Ульяна паставіла сябе на месца спецыялістаў, што

сабраліся тут, паспрабавала ўявіць, аб чым яны зараз думалі, як настроены. Чаму маўчаць. Адно з двух: або не ведаюць справы, або... у прамове першага сакратара было столькі рашучасці перайначыць справу, што ў кагосьці магло палахліва сціснуцца сэрца: а ці пад сілу яму імпрэт Касарэўскага? Трэба ж будзе нешта рабіць і, відаць, такос, да чаго ён не прывучаны... Члены ж бюро наўмысна не выказвалі першым, у кожнага з іх была свая думка, і Касарэўскі ведаў гэта, як ведала і Ульяна, бо яны разам у вузкім складзе бюро абмяркоўвалі і ўдакладнялі праект рашэння, накіданы начальнікам упраўлення сельскай гаспадаркі Сідаровічам і Карчэўскім — галоўным аграномам.

— Чаго тут доўга думаць...

У голасе Чыкуна, старшыні калгаса «Запаветы Ільча», прагучалі разам нецярпліваць, здзіўленне і развага. Нецярпліваць ад таго, што ён увогуле не любіў нарад, асабліва калі на іх выказваліся павучанні адносна гаспадарання на зямлі. Да таго ж, ён быў тут, бадай, адзіным кіраўніком гаспадаркі з ліку беспартыйных і лічыў, што яго прысутнасць на гэтым пасяджэнні зусім не абавязковая. А здзіўляла Чыкуна менавіта тое, чаму кіраўнікі, спецыялісты гаспадарак маўчаць, калі адказаць на словы першага сакратара можна толькі справай, такой відавочнай... Ці ж яны не ведаюць, што трэба рабіць?

— Чаго тут доўга думаць? — ён вымавіў гэта ціха, як для сябе, але ўсе звярнулі ўвагу на Чыкуноў сівлаваты голас.

— Франц Іосіфавіч, вы хочаце выказацца?

— А што тут выказацца? — трохі павысіў голас Чыкун. — Працаваць трэба. Гэта ж ад веку: зямліца — маці-карміцелька, а бог — людзі.

Прысутныя ажывіліся. Касарэўскі пасміхнуўся:

— Ну, а вы, як кіраўнік,

Ульяна Крышталевіч.

якую ролю павінны адыграваць пры такой экспанзіі?

— Роля таксама не проста. Быць гаспадаром — дыржорам быць! Шмат чаго трэба ўлічваць...

— А што ж, на ваш погляд, галоўнае? — запытала Ульяна.

— Галоўнае, каб нашай зямліцы — ды ўгнаенні. Хай Гуц снака або той жа Кулікаў. Чым яны ўраджай паводзіць?

— Мы торф выкарыстоўваем, — уставіў Гуц.

— Э-э, гэта не тое...

— А што? — Гуц прыўзняўся з месца. — Умовы ж у гаспадарках розныя?

Гуц уваходзіў у склад бюро райкома: давер камуністаў і радаваў, і кляпаў яго. Закрануты Чыкуном, ён узняў слова.

— Магу пагадзіцца з Францам Іосіфавічам, што гной — гэта добра. Асабліва, калі ўлічыць, што ў яго гаспадарцы ёсць жывёла, шмат коней, і таму шмат добра гэтага. А вось возьмем бягомльскую зону. Там гною меней, а зямля яшчэ горшая. Чым яе ўгноіш? Там перш за ўсё...

(Заканчэнне на 15-й стар.)

курсы трактарыстаў пры нашай МТС. Скончыла. Далі мне старэнькі «Фардзон».

Час, помніце, які быў? Па ўсёй краіне грэмела слава Нашы Ангелінай, іншых дзяўчат-механізатараў... Была і я ўдзельніцай першага з'езда трактарыстаў-ударнікаў. Ну, а праз год пасылае мяне райком камсамол на шасцімесячныя курсы старшынь калгасаў. Правучылася я там восень і зіму, а ў сакавіку акурат прыехала ў свой калгас. Неўзабаве выбралі мяне старшыняй.

Мінуў мне тады ўсяго дваццаць першы гадок. А тут такая ношкка... Праўда, пама-

вайна. У пачатку сорок другога паехала я ў ваенкамат праціца, каб адправілі добраахвотнікам на фронт. Накіравалі мяне ў Яраслаўскае інтэнданцкае вучылішча. Скончыла яго летам і ў званні старшага сержанта была залічана ў асобны артдывізіён, у тапаграфічную разведку. З гэтым дывізіёнам прайшла я дарогамі вайны ад Калініна да Берліна.

У нас, тапографістаў, задача якая — на зыходным рубяжы «прывязаць» дывізіён да мясцовасці, даць яму арыенціры. У сорок трэцім трапілі мы пад моцны абстрэл. Вось тады мяне і кантузіла, ды так, што ў шпіталі два з паловай месяцы не чула і не размаўляла. Падрамантавалі

У пяцьдзесят другім мне моцна не пашанцавала — захварэла на трапічную ліхаманку. Трэба было змяніць клімат. Так я трапіла на МТЗ.

Вы, мабыць, помніце, што трактары «Беларусь» мінскі завод пачаў асвойваць у пяцьдзесят трэцім годзе, да гэтага тут выпускалі тралёвачныя машыны. Так што, можна сказаць, на маіх вачах усё і пачыналася. Пры мне ўзводзіўся гэты корпус — чацвёрты механічны, тады ён называўся «трактарны-2».

Я дыспетчарам цэха працавала. Той момант, калі з канвеера сышоў першы трактар, відаць, не забыць ніколі. Абляпілі яго зборшчыкі з усіх бакоў, што і машыны не відаць. Людзі абдымаліся, вішавалі адзін аднаго, крычалі «Ура».

А праз дзевятнаццаць гадоў на маіх вачах выкаціў на заводскі двор мільённы трактар «Беларусь»... Жартычкі — мільённы! Стаяла на мільёны, углядалася ў твары маіх таварышаў па працы, ветэранаў, з якімі разам пачынала, і не магла стрымаць слёзы, ды былі гэтыя слёзы радасці, слёзы гонару за наш завод, за яго калектыв.

Тады было мне прысвоена званне заслужанага работніка прамысловасці рэспублікі.

Далі мне летась персанальную пенсію. Ды хіба ўседзіш дома? Я не ўяўляю, як можна жыць без завода. Да пенсіі працавала я шмат гадоў начальнікам змены цэха, а цяпер — на пасадзе зменных майстра. Адказваю за ўчастак афарбоўкі вузлоў і дэталей. Дваццаць пяць чалавек у змене, усе жанчыны. Добрая, працавітая жанчына. Гэта і Аляксандра Ступчык, і Эма Сівец, і Вольга Шыняева, і Аляксандра Дайлідава, і Яўгенія Халадзіцкая... І наогул, скажу я вам, пра кожную са змены можна гаварыць толькі добрыя словы.

Вось і расказала я пра сваё жыццё. Праўду кажуць, жыццё пражыць — не поле перайсці. А каб можна было пачаць навава, зноў бы выбрала гэтую ж дарогу...

Расказ запісаў М. ЗАМСКІ.

ТАБЕ, ПЯЦІ ГОДКА!

НЕ ПОЛЕ ПЕРАЙСЦІ...

РАСКАЗ МАЙСТРА ЗМЭНЫ МТЗ
ВЕРЫ АНДРЭЭВНЫ ПОМАЗАВАЙ

«Мы — трантаразаводцы» — з гонарам называюць сябе 11 тысяч жанчын Мінскага трактарнага. Сярод іх і заслужаныя ветэраны, і навічкі, што надаўна сталі ля станкоў. Усе лны робяць адну вялікую, адназначную справу — выпускаюць вядомыя ўсяму свету трактары.

Пра цудоўных, працавітых, духоўна багатых жанчын завода і расказвае сёння наш карэспандэнцкі пост на МТЗ.

галі мне. І брыгадзіры — сталыя былі мужчыны, добра ў гаспадарцы разумелі. І галоўнае, бацька мой. Не вельмі ён быў адукаваны, але ведаў зямлю.

Ды ўсё роўна цяжка было. Бывала сяджу вечарам у канторы, паперкі абкладуся, на лічыльніках стукаю, а праз рачыненае акно гармонік чуваць. І так хочацца туды...

У пачатку саракавога года напісала я заяву, каб вызвалілі мяне па асабістых прычынах. А прычыны тыя былі такія: бацькі мае за год да гэтага на Алтай пераехалі да матчынай сястры.

Паехала я да бацькоў. Яны там таксама ў калгасе працавалі.

Ну, а неўзабаве грэмінула

мяне і зноў накіравалі на фронт, у той самы дывізіён.

Адразу пасля вайны вярнулася да бацькоў на Алтай. А неўзабаве рашыла паехаць у Рубцоўск, на Алтайскі трактарны завод. Чаму пацягнула на трактарны, я і сама не ведаю. Мо ўспомніла, як некалі працавала трактарысткай...

Было гэта ў сорок пятым годзе, а ў паступным дэмабілізаваўся мой парачонь Ваня і прыехаў да мяне. Тут, на заводзе, і ён уладкаваўся. Так што, лічы, хутка трыццаць гадоў будзе, як мы з мужам у трактарнай прамысловасці працуем.

Працавала і дыспетчарам, зменным начальнікам цэха, начальнікам змены. Там, на заводзе, у сорок восьмым прынялі мяне ў партыю.

—КАЖАЦЕ, у парткоме мяне рэкамендавалі? Маўляў, даўно працую? Праўда, даўно. Недзе дваццаць другі год пайшоў, як мы з мужам на завод уладкаваліся. Дык што вас канкрэтна цікавіць? Ведаю, ведаю, вашаму брату-карэспандэнту адно давай — абавязальствы... выпрацоўку... Памыляюся? Што? Пра жыццё сваё расказаць? Аб гадах пражытых?... Далібог, адзілілі. Ды я, мо яшчэ нікому, ніколі пра жыццё сваё не расказвала. Раскажу. Збіруся з думкамі і раскажу. Мо і цікава будзе каму паслухаць. Асабліва — моладзі. Давялося майму пакаленню — равесніку Кастрычніка — прайсці нялёгкімі дарогамі першых пяцігодкаў. І пораху панюхаць у гады вайны з фашыстамі, і

аднаўляць разбураную ворагам гаспадарку. Адным словам, глынулі гарачага зверх меры, таму і сівелі-старэлі раней часу. Затое, вунь чаго дамагліся, жыццё якое вакол квітнее!

...Значыць, сама я — смаллянка. Не з самога, праўда, Смаленска — з Сафонаўскага раёна, вёскі Нікольскай.

З дзіцячых гадоў захаваўся ў мяне адзін яркі ўспамін. Гэта калі прыгналі ў Нікольскае першы трактар. З таго дня і загарэлася я, каб і мне калі-небудзь праехацца на трактары па сяле, каб хлопцы, і асабліва сусед наш Ванятка, глядзелі тады на мяне.

Смеяцесья? І мне, калі ўспомню зараз, смешна робіцца і, разам з тым, сумна трошкі...

Ну, добра. У трыццаць шостым годзе паступіла я на

АБ ІХ, НАШЫХ ЖАНЧЫНАХ

На старонках Беларускай Савецкай Энциклапедыі чытач знойдзе шмат звестак аб нашых жанчынах — героях вайны і працы, дзялячых культуры і навукі.

У другім томе энцыклапедыі расказваецца пра дачку венгерскага камуніста Таціяну Стафанану Баўэр. У 1941 годзе яна добраахвотна пайшла на фронт, удзельнічала ў дэсантнай аперацыі на Смаленшчыне, у баях пад Масквой (разведчыца і медыцынская сястра). У пачатку жніўня 1942 года Баўэр у складзе спецыяльнай групы была закінута на акупіраваную тэрыторыю Беларусі. Вяла разведвальную і дыверсійную работу ў Мінску... Загінула ў баях з нарыкамі пад вёскай Манаўе Бягомляскага раёна. Узнагароджана ордэнам Айчыннай Вайны I ступені. Яе імя названа адна з вуліц Будапешта.

Многія жанчыны нашай Радзімы Герачына змагаліся на франтах Вялікай Айчыннай вайны 1941—1945 гадоў. Напрыклад, актыўнай удзельніцай баёў за вызваленне Беларусі з'яўляецца Герой Савецкага Саюза Валяціна Сцяпананна Грызадубава. З чэрвеня 1941 года — камандзір карабля Маскоўскай авіяцыйнай групы спецыяльнага прызначэння. З сакавіка 1942 года па чэрвень 1944 — камандзір 101-га авіяцыйнага палка. Яе самалёты даставалі боепрыпасы войскам і ў тыл ворага, беларускім партызанам. Удзельнічалі ў Беларускай аперацыі 1944 года і бамбілі фашыстаў у раёнах Рагачова, Вабруйска, Полацка, Оршы, Ліды, Обалы, Барысава, Цяпер Валяціна Сцяпананна Грызадубава жыве ў Маскве.

Сярод беларускіх жанчын шмат працэлюемых артыстаў. Так, заслужаная артыстка БССР Ніна Івананна Гусельнінава на сцэне Беларускага тэатра оперы і балета стварыла вобразы Антаніды («Іван

Сусаніна» М. Глінкі), Віялеты, Джыльды («Травіята» і «Рыгалеа» Дж. Вердзі), Гусельнінава — лаўрэат (першая прэмія) конкурсу II Сусветнага кангрэсу студэнтаў (Прага, 1950) і III Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў (Берлін 1951).

...Лілія Міхайлаўна Давідовіч, якая нарадзілася ў снежні 1936 года ў Гродна, працуе ў тэатры імя Янкі Купалы. Знешнія рысы і выразнасць выявіліся ўжо ў першых яе ролях (Вера — «Любоў, Надзея, Вера» П. Васілеўскай, Маша — «Першая старонка» Н. Івантар). Найбольш поўна гэтыя якасці раскрыліся ў ролі Ганны (паводле рамана Івана Мележа «Людзі на балоце»).

Прыводзяцца цікавыя штрыхі і з біяграфій народнай артысткі Ніны Сцяпананнаўны Давыдзенка, спявачкі Святланы Піліпаўны Данілюк, вучоных Ларысы Аляксандраўны Жуцінай, Марыі Міхайлаўны Залатаровай і іншых.

Сярод жанчын ёсць і дзяржаўныя дзялячкі. У першыя пасляваенныя гады (1947—1949) працавала міністрам харчовай прамысловасці РСФСР дачка чыгуначніка Надзея Рыгораўна Грэкава. Яна ўзнагароджана двума ордэнамі Леніна, ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалімі.

Многія нашы маці, сястры, сяброўкі працуюць на ніве народнай асветы. За актыўны ўдзел у грамадскім жыцці і выдатныя поспехі ў галіне народнай асветы Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР 4 чэрвеня 1940 года ўстаноўлена званне заслужанага настаўніка Беларускай ССР. Першымі гэтае вынінае званне атрымалі ў 1941 годзе Н. Ф. Арлова, М. А. Акульміна, К. А. Зайцава, А. С. Крыцкая, А. Ф. Крылова, Г. В. Манарава. Слаўныя шэрагі заслужаных настаўнікаў папоўнілі сотні і сотні жанчын.

Тысячам жанчын нашай рэспублікі прысвоена званне заслужаных урачоў, сельгаспрацаў, аграномаў, заатэчнаў, эканамістаў, работнікаў бытавога абслугоўвання насельніцтва Беларускай ССР.

Міхась ДАВЫДЗІК,
старшы рэдактар
Дзяржаўнага выдання СМ БССР.

ВЕТЭРАН

У заводскай праходнай з Верай Аляксандраўнай Качан паціца здароўкаюцца вахцёры. Яшчэ б, ветэран!

Вось ужо восемнаццаць гадоў працуе яна фрэзероўшчыкам на МТЗ. Ды як працуе! Адна з першых узла на абслугоўванне шэсць станкоў і выконвае па паўтары-дзве нормы.

Калі наведвае цэх якая-небудзь экскурсія ці дэлегацыя — вядуць яе да рабочага месца Веры Аляксандраўны. Заўсёды яно ў поўным парадку. І станкі працуюць, як новыя (дзякуючы рукам працавітым), і вакол чыста.

У яе спаважная, цвёрдая паходка. Вытрымка, засяроджанасць, увага — звыч-

лы для яе стан, унутраная рабочая дысцыпліна.

— Вера Аляксандраўна Качан адна з першых у цэху падтрымала пачынаць «Непрацоўным стратам часу — заслон», — расказвае начальнік цэха Мікалай Міронавіч Трыпуцін. — Зараз яна працуе ў лік апошняга года вяцігодкі. Летась выпусціла шмат звыш-

планавай прадукцыі, саканоміла рэжучы інструмент. Да таго ж яна ў нас і грамадскі дзеяч — член камісіі па кантролю за якасцю прадукцыі, член жаночага савета, дружыніца.

Радзіма ўзнагародзіла гэтую выдатную працаўніцу ордэнам Кастрычніцкай Рэвалюцыі.

М. НЯХАЙ.

ТАБЕ,
ПЯЦІ ГОДКА!

Мастак А. Морсаў нядаўна наведаў Мінскі трактарны завод, дзе створаны наш карэспандэнцкі пост, і зрабіў некалькі малюнкаў.

Татцяна Верхавіна, слесар-зборшчык канвеера, ударніца навуныстичнай працы.

Марыя Радабольская, слесар-зборшчык галоўнага канвеера, ударніца навуныстичнай працы, пераможца сацыялістычнага спаборніцтва за 1973 г.

КАлі Алена Юсеўна Радута гаворыць пра свой цэх, што ён для яе бы родны дом, тут няма перабольшання. Некалі цэх быў для яе домам у самым прамым сэнсе гэтага слова. Яна жыла тут... Але лепш усё па парадку. У далёкім соракштым па камсамольскай пуцяўцы прыехала з Выхаўшчыны ў

Мінск невысокая бялавая дзяўчынка. Так, менавіта дзяўчынка, якой яшчэ трэба было два гады чакаць, пакуль выдадуць пашпарт. Мінскі трактарны таварыства толькі будаваўся, і Алену ў складзе вялікай групы беларускіх дзяўчат накіравалі вучыцца на Алтайскі трактарны завод. Там яна папрацавала цэлы год і набыла

прафесію фрэзеру-шчыка-наладчыка. У сорак сёмым вярнулася дзяўчаты ў Мінск і былі залічаны на трактарны завод. Інтрната не было, і таму проста ў цэху адгарадзілі куток, дзе паставілі 64 ложка —

веры ішлі дэталі. Пераварнуўшы дэталю, яна спрытна ставіла на ёй кляймо. Скончыла работу, павярнулася, і лёгкай паходкай балерыны пашывавала ўздоўж станкоў. «Ну, так ужо і балерыны, — скажа чытач. — Прыдумаюць

дзевятым з маленькага танцавальнага гуртка, арганізаванага Аленай. З таго часу перамянілася ў ансамблі, як кажа Алена Юсеўна, шэсць пакаленняў артыстаў. З першых толькі яна і засталася. Што і казаць, любоў

СВЯТЫ АЛЕНА РАДУТА

роўна столькі было дзяўчат. Праз год перавялі Алену ў кантралёры, і на гэтай пасадзе працавала яна і па сённяшні дзень. —...Радута? — перапытаў у нас пажылы рабочы і ўсміхнуўся: — вунь, бачыце, такая далікатная жанчына ў чорным халаце, дык гэта і ёсць наша Алена Юсеўна. Алена Юсеўна — невысокая, вельмі рухавая жанчына завыхавалася ля латка, на яні адзін за адным па кан-

жа параўнанне, што да чаго?...» А нічога і не прыдумана, усё дакладна. Алену Юсеўну ведаюць на заводзе не толькі як выдатнага кантралёра, кляймо якога за ўсе гады работы (а праз яе рукі, як нам казалі, прайшло 156 тысяч прырэдных мастоў) ні разу не падвяло, але і як здольную танцорку. Вось ужо дваццаць пяць гадоў яна — салістка народнага ансамбля танца трактаразаводцаў «Лявоніха». А пачалося ўсё ў сорак

гэта — на ўсё жыццё. Дзівіліся сяброўкі ў свой час, маўляў, самадзейнасць — добрая справа, але аддавацца гэтаму так бескарысліва?.. Расказвае Алена Юсеўна пра свой тыднёвы расклад. Тры вечары з сямі да адзінаццаці ў яе рэпетыцыя ансамбля, два вечары з сямі да дзевяці заняткі з харэаграфічным калектывам пры домакіраўніцтве. Шмат гадоў займаецца яна з аматарамі балета. Мае на гэта адпаведны дзён-

лом — у свой час скончыла стацыянарныя курсы пры Мінскім харэаграфічным вучылішчы. Многія яе выхаванцы цяпер танцуюць у «Лявонісе». Ідзем па цэху з Аленай Юсеўнай. Каля аднаго станка яна спыняецца. Ляпае па плячы высокага хлопца ў касцы. — Знаёмцеся, мой сын Саша. Тут, на трактарным, працуе ўся яе сям'я. Саша — слесарам (ён

Хведар ЖЫЧКА

ОДА ТРАКТАРНАМУ ЗАВОДУ

Настой хваёвы і жалеза пах
Змяшаліся ля прахадной завода.
І сэрца б'ецца радасна ў грудзях
Зайжды, калі ўдыхаю гэты водар,
Калі гляджу на ўзнятую ў блакіт
Эмблему вольнай працы — Серп і Молат,
Бы ў поціску сяброўскім дзве рукі
На веці вечныя з'ядналі з вёскай горад.

На тратуар кладуцца цені ліп,
Пасаджаных далёкай той вясною,
Калі ты нараджаўся, мой завод,
На ўлонні мірным маці-Беларусі.
Сын горада — ты вырас і ўзмужней
і сам стаў горадам у горадзе сталічным,
падняў да неба гмахі карпусоў
І расцягнуў ушыркі веер вуліц.
Сын горада і вёсцы — родны брат,
яе памочнік, верная апора
У паўсядзённых клопатах зямных,
У праведнай вайне за хлеб надзённы.

Гады плывуць і пакідаюць след
На аркушах гісторыі сусветнай,
Малююць часу нашага партрэт,
Малююць нанова партрэт планеты.

Рабочым быць — не толькі добра ўмець
Рабіць табе даручаную справу.
Рабочым быць — дастойна несці цягу
Эпохі самых велічных здзяйсненняў.
І мала ўмелых, працавітых рук, —
аб чысціні іх клапаціцца трэба,
каб не запляміць золата зары.
Што новы дзень нашчадкам адкрывае.
І трэба мець шырокую душу,
І зрок глыбокі,
і цвярозы роздум,
Насіць у сэрцы столькі дабратаў,
Каб для сяброў тваіх яе хапіла.
І гэта ўсё ты мне даеш, завод,
Не з літасці, як жабраку падачку,
а так, як сыну ў рукі плуг дае
вясной на ворыве шчаслівы бацька:
З любоўю чыстай да сваёй крывінікі,
З павагай — стаў на ногі чалавек,
З надзеяй — будзе працаўнік руплівы
і з верай, што ў бядзе не падвядзе.

Тут славу не зацьміць кадзільны дым,
Тут мудрасць не схавецца ў цытаты,
Тут прыгажосці не патрэбен грим,
І праўдзе не патрэбен лоск плакатны.
Усё тут на віду: прызнанне і любоў
Без мішуры, без лішняга аздобы;

На вецер тут кідаць не любяць слоў,
І дружба тут — вышэйшай самай пробы.

На трактар, што з канвеера сышоў,
Упэўнена садзіцца хлопец русы.
У грудзі вецер б'е тугім крылом, —
Прынёс ён ад калгасных ніў шырокіх
Удзячнасць шчырую

і за цнату раллі,
І за цікаўнае блазенства руні,
І за цяжарнасць спелай збажыны,
І за сівое адрачэнне мліва.
Адценняў гэтых розумам сваім
Шчэ не спаўна спасцігнуў хлопец — сэрцам
адчуў глыбока еднасць ён з зямлёй,
якой імя — Савецкая Айчына.

Зазяла золатам узнятая ў блакіт
Эмблема вольнай працы — Серп і Молат
бы ў поціску сяброўскім дзве рукі
на веці вечныя з'ядналі з вёскай горад.

Плывуць у сквер пагодным веснім днём,
Як караблі, дзіцячыя каляскі,
Вязуць ружовашчочкіх немаўлят
У гавань цішыні, азону, сонца.
Пад чыстым небам добра ім ляжаць
Смактаць праз соскі малако густое,
Ад сонца жмурыцца і слушаць за кармой
Вятроў пралётных песню-кальханку.
...Гляджу за васьільковым небасхіл,
Хачу разгледзець дзень малютак гэтых,
Жадаю ім: «У ішчасці і красе
расці, працяг дынастыі рабочых!»

Гады плывуць і пакідаюць след
На аркушах гісторыі сусветнай,
Малююць часу нашага партрэт,
Малююць нанова партрэт планеты.

А вечарам на ясны аганёк
Ідуць дзяўчаты ў свой Палац культуры.
Чакаюць ля ўваходу хлопцы іх,
Бяруць каханак беражна за рукі,
вядуць у залу, нібы каралей,
Каб закружыцца ў танцы бесклапотным.
Са светлай зайздасцю на іх глядзяць,
Галовамі ківаюць ветэраны:
«Як хутка дзеці нашы падраслі!
А ці ж даўно былі такімі самі?..
Такімі? Не! З-пад салалюных стрэх
Прыехалі мы ў горад на будоўлю.
Яны ж — народ ад роду гарадскі,
Нашчадкі нашыя, рабочы клас патомны».

Настой хваёвы і жалеза пах
Змяшаліся ля прахадной завода.
І сэрца б'ецца радасна ў грудзях,
Калі ўдыхаю гэты родны водар.

Іна Вараб'ёва, слесар-зборшчык галоўнага канвеера, ударніца камуністычнай працы.

Ліда Станкевіч, слесар-зборшчык галоўнага канвеера, ударніца камуністычнай працы.

займаецца завочна на чацвёртым курсе машынабудаўнічага тэхнікума), муж Сяргей — тэхнолагам.

Вечарам былі мы ў заводскім палацы культуры на рэпетыцыі ансамбля. У канцы сакавіка калектыў яго будзе адзначаць дваццаціпяцігоддзе. Да гэтай даты рыхтуе ансамбль новую праграму з рускіх, украінскіх, беларускіх танцаў, танцаў

іншых братніх народаў краіны. Работы шмат.

— Яшчэ, яшчэ раз, — патрабуе мастацкі кіраўнік «Лявоніхі» Мікалай Мікалаевіч Чысцякоў. — Сачыце, як робіць Алена Яўсееўна...

Вось такія яны, будні гэтай жанчыны. А мо і не будні, — святы? Гэта ж так добра, калі кожны дзень для цябе — свята.

М. МІХАЙЛАУ.

Ніна Хаменл.

Вольга Віткоўская.

Валянціна Ільіна.

ПРАЦАЙ РУПЛІВАЙ СЛАВЯЦЬ ЗАВОД...

Усе яны — ударніцы камуністычнай працы, гонар і слава трактарнага завода. Аб кожнай можна сказаць шмат шчырых слоў, бо ў іх добрыя ласкавыя сэрцы і працавіттыя, залатыя рукі. Вось мантажніца цэха сувязі камуністка Вольга Васільеўна Віткоўская. Яна — ўдзельніца Вялікай Айчыннай вайны. Да яе баявых узнагарод прыбавіліся ордэны Кастрычніцкай Рэвалюцыі, «Знак пашаны». З 1948 года працуе Вольга Васільеўна на заводзе, з той самай пары, калі ў Чырвоным Урочышчы закладваліся ў падмурак першыя цагляны трактарнага.

Звыш чвэрць стагоддзя працуе на трактарным заводзе член КПСС, токар механічнага цэха Валянціна Мікалаеўна Ільіна. Яна ўзнагароджана ордэнам Леніна, Ленінскім юбілейным медалем.

Поплеч з ветэранамі праслаўляюць свой родны завод маладыя рабочыя. І сярод іх — шмат дзяўчат, якія пасля заканчэння сярэдняй школы, прафесійна-тэхнічных вучылішчаў уліліся ў дружную заводскую сям'ю.

Беручы прыклад са старэйшых, раўняючыся на іх, яны сталі майстрамі сваёй справы, дасканала авалодалі прафесіямі, носяць ганаровае званне ўдарніц камуністычнай працы. Гэта Ніна Хаменка і Тамара Крайнік, Галіна Іваноўская і Людміла Сажына, Раіса Жукоўская і Жана Марзоль, і многія, многія іншыя.

Добрымі паказчыкамі сустрэлі яны Міжнародны жаночы дзень 8 Сакавіка — першае вясенняе свята.

І ДЗЕНЬ СТАНОВІЦА ЯРЧЭЙ

Героі Сацыялістычнай Працы, электраваршчыцы прэсавага цэха Мінскага трактарнага завода Галіне Паўлаўне Мягковай.

Прасторны цэх — як родны дом:
Тут дваццаць год дзень загарайце
Рубінаварачным агнём —
Світае ім і сёння ранак...

Шугае полымя з-пад рук,
Нібы зара крылом агністым.
Праз шкельца цёмнае гляджу —
І бачу зоркі,

а не іскры...
Вы тут працуеце адна
З жанчын —

І дзівяцца мужчыны:
«Каб норму гэткую нам даць,
То запатнеюць нашы спіны...»

Як той гвардзеец, за сабой
Вы ў цэх вялі сыноў і мужа,
І ў сэрцы пеніцца прыбой,
Хоць валасы сняжок замружыў...

Шчыток здымаец з вачэй,
І ўсмешка свеціцца на вуснах —
І дзень становіцца ярчэй,
Што адплывае ў века вусце...

Тамара Крайнік.

Дзяўчаты з цэха запасных частак (злева направа): Тамара Бабіч, Галіна Іваноўская, Людміла Сажына, Раіса Жукоўская, Жана Марзоль і Ала Баданова.

Фота Ул. КРУКА.

Фота Ул. КРУКА.

ДЗЕЦІ

Мне здавалася недарэчным і незразумелым: сястра магла працаваць у школе, а працавала ў дзіцячым садзе. Працавала выхавацелькай нават тады, калі закончыла інстытут і стала сапраўдным дыпламаваным педагогам. Колькі разоў я ёй даводзіў:

— Кінь свой сумны занятак, столькі ўжо гадоў ты з гэтымі плаксамі тлумішся...

— Ай, нічога ты, Жэнька, не разумееш, — паблажліва смяялася яна. — Вось калі б ты сам, сам папрацаваў у нас... І наогул, хіба ты разбіраешся, што такое дзеці? Ты, няшчасны халасцяк?

На гэтым мае «практычныя» парады спыніліся: я лічыў за разумнае не весці далей небяспечную размову, каб не чуць сястрыных кпінаў наконт майго халасцяцкага жыцця.

Дзіцячы сад швейнікаў — двухпавярховы белы будынак — быў недалёка ад месца майёй працы, і я часта назіраў у акно, як асцярожна водзіць на прагулку сваю групу сястра. Узняўшыся за рукі, дзеці гаманлівай чародкай, як тыя качаняткі, спяшаюцца ціхай вуліцай міма сіверыка. Сястра — збоку. І пільна, кляпатліва сочыць за сваёй няхотай: наперад цікуе, і назад азіраецца. Кожнага акідае сваім уважлівым позіркам — каб не адстаў, каб не збочыў... Я ведаў, куды водзіць яна амаль штодня малых. На самае возера, на зялёны пагорак, скрозь усыпаны жоўтымі зорачкамі адуванчыкаў. Там, каля брацкай магілы воінам, раслі кашпаты елі, а побач шумеў малады бярозавы гаёк. У гэтым ляску дзеці адчувалі сябе вельмі ўтульна.

Не памятаю, з якой прычыны, але неяк надарылася мне шукаць сястру. І я адразу ж знайшоў яе там, над возерам. Дзяўчыны збіралі кветкі, а хлопчункі сядзелі вакол сваёй выхавацелькі і зачаравана слухалі казку. Яны і самі, гэтыя смешныя стрыжанья галовы, былі падобны да адуванчыкаў... Пагаварыўшы, я ўжо збіраўся ісці, як сястра спахопілася: няма ў яе з сабой вады дзецям... Добра б было, каб я прынёс некалькі бутэлек ліманаду. Або не, я, непаварачаючы, доўга буду хадзіць. Лепей яна сама збеглае ў ларок.

— Толькі ж уважліва назірай за імі... Яны, праўда, паслухмяныя, добрыя, нікуды ад цябе не пойдучь...

І вось я застаўся адзін на адзін з гэтымі карапузамі. Хлопчыкі сапраўды адразу ж абступілі мяне, усім сваім выглядам паказваючы, што яны настроены дружалюбна. А калі я, жартуючы, падкінуў аднаго блазінока ўгору — захапленнем не было канца...

— І мяне падкіньце!
— І мяне...

Спела неба. Шчодро свіцла сонца. Ціхенька шумелі пад цёплым ветрыкам дрэвы. А я ўсё падкідаў хлопчыкаў пад звонкагалосыя крыкі і вясёлы смех. Дзіўна, але сам рагатаў, сам знаходзіў задавальненне... А потым мы, як і належыць сапраўдным мужчынам, дужаліся. Я, бы той Гулі-нёр, стаяў на лужку, а дзіўныя скакалі, пасядалі на мяне з усіх бакоў. Нарэшце, стаміўшыся, прысеў на лаўку. Ззяючы задаволенымі ўсмешкамі, мае маленькія сябры зноў абляпілі мяне. Нехта гаспадарліва ўсеўся мне на калені, нехта даверліва прыціснуўся да рукі, нехта спрытна абняў за шыю...

— Расказвай! — прагучаў загад.
— Пра што?
— Пра вайну...

І, не згаворваючыся, хлопчыкі зірнулі ў той бок, дзе паміж сніватых елак серабрылася агарожа брацкай магілы. Магчыма, ім ужо нешта гаварыла сястра пра тых, хто ляжыць там. Магчыма. Але калі я пераказаў вядомую ў горадзе гісторыю пра мужнасць загінуўшых, гэтыя хлопчункі з напружанымі і ўсхваляванымі тварыкамі перажывалі кожнае маё слова. Нібы і не было пацешных «дзіўныяў», нібы сядзелі вакол мяне зусім дарослыя людзі. У гэты момант я адчуваў не

толькі пяшчотны дотык іх рук, але чуў, як часта і трывожна тахнаюць маленькія сэрцы. Толькі пытанне хлопчыка з вялікімі, поўнымі слёз, вачыма парушыла гэтае ўзаемаразуменне:

— А чаму яны... памерлі? Чаму?!

І столькі было журботы ў яго тоненькім голасе, столькі шчырага гора, што я, разгублены, не адразу адказаў:

— Каб жылі іншыя...

А на зялёнай алейцы ўжо паказалася сястра. Крочыла нейкай асаблівай энергічнай, прыгожай хадой. Яе доўгія каштанавыя валасы блытаў вецер. Да сваёй скураной курткі сястра прыціскала некалькі бутэлек ліманаду і пячэнне... І дзеці радасна кінуліся ёй насустрэч. Яшчэ некалькі хвілін я стаяў і пазіраў, як малыя мітусіліся над сваёй спажывай, як беглі салодкія струменьчыкі па іх ружовых бародках, як сястра шчасліва смяялася.

Больш я ўжо ніколі не падбіваў яе пакінуць дзіцячы сад...

Яўген КАРШУКОЎ

КАРОТКІЯ

ЧАРНІЧКА

Яна з выгляду вельмі дробненькая — нібы нейкая пяцікласніца, нібы зусім і не дарослы чалавек. Не адразу разбярэшся... На вуліцы, хто яе не ведае, так і клічуць: «Дзяўчынка!» А сяброўкі празвалі жартуна — «наша чарнічка». Таму што ўжо вельмі ў яе сніватая-чорныя валасы. І бровы такія, і вочы, і твар чарнявы, як у той паўднёвай жыхаркі. А родам жа дзяўчына з палескай, прыпрыпцкай вёскі. Можна было б назваць Аляска яшчэ і весялухай, бо заўсёды на яе ружовых

вільготных вуснах блукала ўсмешка. Здаецца, прыкмеціла дзяўчо сабе нешта вясёлае і вось-вось не вытрымае, звонка, радасна засмяецца...

Яна і смяецца так, шчыра. І не кожная сяброўка заўважыць, як часам недзе ў глыбіні яе гарэзлівых вачэй, пад густымі вейкамі, хаваецца і журбота, і незадаволенасць сабой. Вось як сёння. Рапца, а ва ўсім рабочым інтэрнаце нікога ўжо няма. Дзяўчаты, вольныя ад працы, разбегліся па вясновых вуліцах вялікага шумлівага горада. Пайшлі некуды і Вера з Зінай. Таропка збіралася: вунь пакінулі на падаконніку ўсю сваю гаспадарку — флакончыкі з духамі, грабянцы, памаду, пакідалі на ложках плечыкі з-пад модных сукенак. А вось Аляска ўсё сядзіць за гэтым сталом, бы прыкутая, абкладала кнігамі і піша колькі ўжо га-дзін. Зусім як у Маякоўскага: «...а здесь — не знай ні зям, ні лет, сяди, рисуй плакаты...» Толькі ж не плакатамі яна займаецца, а курсавымі работамі. Завсёдня яны з Зінай: машынабудаўнікі... Ледзьве сваю закончыла, за Зініну курсавую ўзя-

лася... Угаварыла памагчы, хітруха. Калі б прасіла Веру, тая б, пэўна, адмовілася. А вось у Аляска іншы характар. Шкадуе яна ўсіх. І Зіну шкадуе: каханне ў яе. Можна і не зусім каханне, можа, памыляецца Аляска, але ж ходзіць хлопец, ходзіць гэты Андрэй да іх.

Ціхенька ўздыхае Аляска. Падабаецца і ёй Андрэй. Добры ён, зямляк Зінін: іх, казалі, нават у камсамол разам прымалі. А цяпер вось слухайце. Яфрэйтар ужо. Як толькі выхадны — у інтэрнат шыбуе. Праўда, іншых хлопцаў строга вадхёрка цётка Клава не дужа пускае: нельга і ўся тут размова. Пасадыць у вестыбіюлі, чакайце. І тыя пакорліва чакаюць. Ды яшчэ лекцыю слухаюць, як паводзіць сябе ў жаночым інтэрнаце, як дзяўчат паважайце: нікуды не дзенешся. Добра, што хоча ганцоў на паверхі пасылае. Затое Андрэй нібы знайшоў патаемную сцяжынку да сэрца староў: ніколі не затрымае яго. А можа разгадка тут простая: цётчын жа ўнук таксама ў арміі...

Зойдзе Андрэй да дзяўчат у пакой, прымоціцца ў кутку, пакладзе на калені свае вялікія рукі, прыжмурчыць вочы і, сарамліва ўсміхаючыся, пазірае задаволена, як знарком свавольца ў яго прысутнасці дзяўчаты, моўчкі слухае, як насміхаюцца адна над адной. І невядома, колькі ён так моўчкі можа сядзець. Ды Зіна раптам спахопіцца, пацягне Андрэя ў кінаатэр. І ён устане, такі высачэны, пад самую стору — акуратна зашпіліць свой шыбель, уздыхне, спахмурнеўшы, нібы вельмі не хочацца пакідаць яму гэты куточак, і пачне развітвацца. Падыдзе да Веры і да яе, Аляска. І Аляска тады ўжо чамусьці не можа пазіраць Андрэю ў твар, схвае сваю далоньку ў яго гарачай руцэ і, схліпнушы галаву, толькі чуе Андрэю мяккі ласкавы голас:

— Хочаш, я яшчэ адну табе цікавую кнігу прынесу... Прынесці?

Пойдуць Зіна з Андрэем, пойдзе Вера на трэніроўку ў палац спорту, застанецца Аляска адна. І так, здаецца, ёй крўдзіна, і так пачне яна сябе шкадаваць і дакараць невядома за што, што нават слёзы пабягуць па шчоках. Не, ніколі не зайздросціць сяброўкам, ні ў чым не зайздросціць — няхай Веру, лепшую спартсменку цэха, паказваюць па тэлебачанні, няхай Андрэй захапляецца Зінай... Няхай! Яны — вясёлыя, прыгожыя, дасціпныя, а Аляска... так сабе. І ніхто ніколі не зверне на яе ўвагі. Надумаецца гэтак, не вытрымае самоты, пабяжыць да цёткі Клавы пагутарыць. І пагутарыць, і выкладзе ёй свае ўсе сумненні, не схвае пачуццяў. І адразу адчуе палёкку ад паблажлівага співататага смяшка жанчыны, якая ўсё разумеа, усё на свеце ведае і супакоіць адным простым, але такім пудадзейным словам: мінецца...

Кляпатліва паклаўшы шытак з Зінай курсавой у яе тумбачку, зірнуўшы ў акно на залітую сонцам вуліцу, Аляска і на гэты раз спяшаецца ўніз да цёткі Клавы адвесці душу. «Маці, — скажа яна ёй, як звычайна, — маці, хачу нештачка табе сказаць...»

Адчуваючы лёгкую стому, паволі спускаецца Аляска па лесвіцы ўніз. І думкі яе круцяцца вакол сваіх вялікіх і маленькіх клопатаў: пра завод, пра сябровак, пра пісьмо ад бацькоў, якое, магчыма, чакае яе ў агульнай паштовай скрынцы ў вестыбіюлі.

Але апынуўшыся ўнізе, Аляска раптам спыняецца ад нечаканасці. Нехта вельмі знаёмым голасам ветліва просіць дазволу прайсці ў іх пакой.

— Кажу табе яшчэ раз: Зіны няма, салдат, пайшла гуляць.

— Дык я не да яе, я да Аляска... разумеете?

Аляска бачыць з лесвічнай пляцоўкі, як цётка Клава здзіўлена падымае вочы на Андрэя, пазірае на яго руку, якая асцярожна трымае маленькі букет першых пралесак, і паступова з яе жоўтага, ў зморшчынках твару сыходзіць выраз суровасці, і ён, хітраваты, робіцца надта добрым, лагодна зычлівым.

— Ну, што з табой зробіш, салдат. Ідзі, ідзі ўжо...

Гасцямі маладых рабочых-трактаразаводцаў былі нядаўна паэты Анатоль Грачанікаў і Уладзімір Карызна. Яны прачыталі новыя вершы, расказалі пра творчыя планы, пакінулі свае аўтографы. Фота В. ЛЯШЧОВА.

таюць нават асобныя гукі, прыглушаныя адлегласцю. І зусім выразна — музыка...

Мы сядзім на балконе. І нязвыкла, нават дзіўна ў гэтай ціхамірнасці чуць устрывожаны голас маёй цёткі Анелі:

— Вы мне даруйце, што так позна да вас... Не хацела ўжо ісці, непакоіць, ды так надумалася, так сэрца маё растрывожылася, што месца сабе не знаходжу... Пайду, думаю, да цябе, Хведзька, раскажу ўсё. Каб толькі спаць не клаліся, думаю.

Жонка супакойвае: і не збіраўся яшчэ. Якраз добра, пасядзім разам. Шкада ў такі вечар спаць.

Ды мы ж заўсёды, радыя, калі яна зойдзе — адна цётка ў мяне тут, у горадзе. Даўно ўжо забраў яе да сябе сын Віктар, з тае пары, як вывучыўся лятаць на самалёце. І колькі ўжо гадоў жыў у яго маці, але вясковых звычак не губляе. Любіць часта наведваць знаёмых, родзічаў. Любіць успамінаць. Прыйдзе — абавязкова «гасцінца» прынесе. «Ды навошта вы, цётка Анеля, ледкі прынеслі? У нас жа ёсць»... — не вытрымае, скажа жонка. «А мне ўсё роўна, ёсць у вас, ці няма. Я ўнуцы прынесла». Паспрабую, растлумач ёй што-небудзь. У яе свой погляд на рэчы. Але так мне прыемна бачыць яе, нетаропкую, разважлівую, зычлівую...

У тым і справа, што не прыслаў пісьма. Тут ўвесь і сакрэт... А жыве ён на Украіне. У адным горадае. Запарожжы ці... Задарожжы? Віцька мой туды лятаў. Тамачка і сустрэў яго... Коня, кажа, бацька! Як на фотакартачы... На эледроме працуе. І ўсё нібыта супадае. І хвамілія наша — Вусовіч, і завуць так... Вось толькі малады не па гадах. Дык яны ж усе Вусовічы маладжавыя...

— І дагэтуль дзядзька Захар маўчаў? Не можа быць такога!

— А пачаму не можа быць? Можа. Усё можа... Мы ж у бежанцах былі, пасля вайны не адразу вярнуліся на Гомельшчыну. Пашукаў — не знайшоў нас, паехаў блукаць сабе...

Цётка Анеля ражком хусткі выцірае вочы. Жонка спачувальна абдымае яе за плечы, узрушана радзіць:

— Абавязкова вам трэба з'ездзіць у той горад. Заўтра збірайцеся і едзьце. Можа грошы трэба? Мы дамо... Едзьце!

Але ж цётка Анеля задумлена ківае галавой і раптоўна кажа:

— Не паеду я, дачушка...

— Як? Чаму?

— Чаго мне туды ехаць? А можа гэта і не мой Захар? Навошта ж мне яго двойчы хаваць. А калі і Захар? Дык у яго, пэўна, там новая сям'я. І тое жывіць, што было паміж намі, — не вернеш. Сыноў я, дзякуй богу, і сама пагадвалася. Што ім цяперака бацька? Самі бацькі...

Маўчу, уражаны мудрасцю слоў старой, маўчу і таму, што зусім не ведаю, як сусцешыць цётку Анелю. І яна доўга нічога не кажа мне. Падпёршы галаву рукой, нібы ўзіраецца ў зялёнае месячнае неба, шукае там нешта паміж жаўтлявых воблакаў.

АПАВЯДАННІ

Алеська не памятае, як узбягае на пяты паверх. Ускочыўшы ў пакой, кідаецца да лостра, нешта робіць са сваімі косамі, загім спяшаецца да стала, на якім раскіданыя кнігі, грукае шуфлядкай шафы і — замірае... Так і стаіць, усхвалявана абхапіўшы рукамі свае гарачыя шчокі. І калі чуе за дзвярыма знаёмыя, нерашучыя крокі, у яе ўжо нестае сілы ісці насустрэч гасцю. Упершыню Алесі здаецца, што яна сапраўды малюсенькая-малюсенькая, як тая праябляя за ноч чарнічка ў вялікім лесе, якую вась-вась саграюць, прабіўшы густое лісце дрэў, цёплыя промні ранішняга сонца.

НАДВЯЧОРКАМ

Цёплыя чэрвеньскія надвечоркі. Неймае незвычайна мяккае, лёгкае паветра влісць над зямлёй. Здаецца, яно, гэтае паветра, ахоплівае цябе ўсяго і нясе, нясе невядома куды... Можа, у далёкі свет твайго дзяцінства, знаёмымі дарогамі, за срэбную стужку ракі, у напоеныя салодкім водарам разнатраўя лугі. Можа туды, дзе як бы зусім блізка, за цёмнай шчоткай садоў усё яшчэ кубліца, сонна бліскаючы агеньчыкам, вёсачка... Адтуль дая-

— Дык што ж у вас там здарылася? — першым парухаю я маўчанне. І жартую: — З нявесткай неладзі?

Цётка Анеля нібы і не чуе жарту. Пазірае некуды ўбок, нарэшце пытае:

— Ці помніш ты майго Захара, Хведар?

— Адкуль жа мне яго помніць? Я яшчэ, папэўна, пад стол хадзіў, калі ён на вайну пайшоў.

— І то ж праўда, што гэта я, дурная, пляту...

Адкуль табе яго помніць? Ты, мабыць, нават не помніш, як і пахавальную даслалі... Дык вось, паслухай, пляменнічан, што я табе зараз скажу: Захар — жывы!

— Што?!

— Жывы, жывы. Адшукаўся...

Цётка Анеля, абавёршыся на поручні балкона, пільна пазірае на нас з жонкай.

— Я даўно гэта адчувала... І вам казалася: не дарэмна ён мне ўсё спіцца. Не павінен быў загінуць.

Ашаломлены, не адразу я знаходжу патрэбныя словы... Потым усхвалявана накідаюся з першымі пытаннямі: хто сказаў пра дзядзьку Захара, хто яго бачыў, ці можа, пісьмо прыслаў?

— Не-е, пісьма не прыслаў, — уздыхаючы, ужо больш спакойна тлумачыць цётка Анеля. —

Іван МАРКЕВІЧ

Рабочым трактарнага завода

СЛАЎЛЮ СЕРП І МОЛАТ

Я, сябры, селянін,
Мая маці сялянка,
Мёдам росных палёў
Я з дзяцінства прапах.
Там, дзе коціцца ўдалеч,
Віруе Вушанка,
Я з касою на золку
Хадзіў па лугах.
Нас п'яніў той прастор,
Што на водары кветак
Быў настоены густа,
Як хто заварыў.
Нашым цэхам рабочым
Быў шырокі палетак,
Дзе ўзімалі зляжалы
Дзірван трактары.
Трактары новай маркі
Не ведалі роўных.
Прысылалі вы іх,
Будаваці для нас.
Гэта свята было,
Свята ўсіх хлебарабай:
Сустрэкаць іх выходзіў
Увесь наш калгас.
Як адзнака ўдзячнасці —
Шчырая праца,
І зусім не бяда,
Што кабін не было.
Ледзьве сонца паспее
Над борам узняцца,
Яны гулам сваім
Падымалі сяло.
І няспыннаю рэчкай
Бурштыннае зерне
У засеці плыло
Аж пад столь, цераз край.
А як шчодрая восень

У гасці загляне —
І ў нас, і ў вас
На сталах каравай.
Сёння марка завода
Далёка вядома:
Вы памножылі славу,
Залатых сваіх рук.
Гімн палеткам спяваюць,
Не толькі ўжо дома,
Гімн Радзіме і вам,
Трактары «Беларусь».
Я, сябры, селянін,
Свайму лёсу ўдзячны.
Хлебаробскай заваскі
З дзяцінства гадоў.
Слаўлю клас наш рабочы,
Серп і молат гарачы.
І прыходжу ў ваш цэх,
Як у родны свой дом!

ПАБРАЦІМЫ

З далёкага прыехай Казахстан
Юнак сюды ў даўнія гады.
І меркавай:
На год, на два застацца,
А прысісайся ў Мінску назаўжды.
За поспехі сяброў быў вельмі рады,

Калі на вахту побач з імі стаў,
І навічок адчуў:
Як з роднымі братам,
Тут кожны з ім навек пасябраваў.
Бывае ў ночы стэп прысніцца
росны,
Што патанае ў кветках дываноў.
Прачнецца, усміхнецца —
Шэпчаць сосны
Ва Урочышчы Чырвоным пад
акном.
А раніцою на вуліцы шырокай,

ТАБЕ ПЯЦІ ГОДКА!

Прывычнай, нетаропкаю хадой
Ідзе ён, горды, у людскім патоку
Да роднае,
Заводскай прахадной.
Хай застаюцца дні за сіняй
даллю,
Ды ведаюць пра гэта сябрукі —
Не толькі зліўся марганец
са сталлю,
А й пабрацімства,
Дружба — на вякі!

ПЛАЎКА

Распаленая печ бушуе глуха,
Як вар у самавары,
Сталь кіпіць,
А інжынер тлумачыць мне
на вуха:
— Адкажны самы момант наступіў.
З такой работай справіцца
не проста:
Патрэбна і адвага, і спакой.
Ліцейшчык штырам,
Нібы нікай вострай,
Прабіў латок,
Залеплены зямлёй.
Печ уздыхнула кратарам
магутным, —
Заклекатаў расплаўлены
крышталь, —
І, нахіліўшыся навольна,
З гулам
Лінула сонцавогненную сталь.
Шугае лава, рэчкаю спывае,
Не глянеш,
Не прыжмурчышы павек.
Тут, каля печы зыркай,
На трываласць
Гартуецца і сталь, і чалавек!
ТРАКТАР
НА АБКАТЦЫ
Яму б туды, дзе шырыня працуе,

Дзе вецер гаспадарыць
і скразняк,
А ён танцуе шпарка ўхаластую,
І з месца не сарвецца аніак.
Напэўна, разумее —
Не на ўцеху
Адсюль пачатак шляху і жыцця.
Таму і вушчыца на стэндзе ў цэху,
Ступаць,
Бы ў цесным хадунку дзіця.
Прыпыніцца,
Прыслушаецца к гулу,
І зноў «начотку выбіваць» пачне.
Як мускулы,
Напружвае ён гуму,
Каб не прыстаць на доўгай
баразне.

НАЖДАЧНІЦЫ

Не па загаду,
А па абавязку,
Перш чым пачнуць,
Натхнёныя, тварыць,
Павязваюць усе марлевыя маскі,
Нібы ў аперацыйнай дактары.
Адрозніць цяжка;
Кожная адзета
Аднолькава —
Хусцінка або шарф —
Бяруць дэталі ў рукі,
Быццам дзетак,
Пяшчотна разглядаючы спярша,
У іх свае працоўныя прыкметы:
Букетамі жывымі па баках
Жухаюць знічкі —
Дробныя каметы,
Жаночым салютуючы рукам.
Дэталі адліваюць сінім глянцам.
Гляджу і захапляюся ўсім я.
Наждачніцы працуюць —
Люба глянуць —
Вялікая рабочая сям'я.

У ТЫМ, што ў пачатку першага месяца вясны — сакавіка — праводзіцца вялікае музычнае свята — Усеаюзны тыдзень музыкі для дзяцей і юнацтва, ёсць штосьці сімвалічнае. Як і ў тым, што пачалося гэтае свята акрыленай і хвалюючай песняй, якая, здаецца, толькі што нарадзілася ў сэрцы падлеткаў — «Хай заўжды будзе сонца!..» Сёлета гонар адкрыць традыцыйнае мерапрыемства быў аддадзены Беларусі. На сталічных сценах і ў маленькіх залах музычных школ, у клубах і на канцэртных эстрадах на працягу тыдня выступалі сотні юных выканаўцаў і прафесійныя артысты, кампазітары і паэты, выкладчыкі і лектары.

Для гэтага свята былі неабсяжныя. Сімфанічны аркестр і сціплы дует, зводны хор і юны піяніст, шматлікі ансамбль і дзяўчынка-цымбалістка... Нават у складзе выканаўчых калектываў і ў характары выступленняў са-

Кветкі Беларусі — ганароваму госьцю лаўрэату Ленінскай прэміі Дзмітрыю Кабалеўскаму.

можна было бачыць, як урушана ўспрымаюць такія творы ўнукі і праўнукі ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны. А колькі непасрэдных водгукаў нараджалі песні і праграмныя інстру-

«ХАЙ ЗАЎЖДЫ БУДЗЕ СОНЦА!..»

УЧОРА ЗАКОНЧЫўСЯ УСЕАЮЗНЫ ТЫДЗЕНЬ МУЗЫКІ ДЛЯ ДЯЦЕЙ І ЮНАЦТВА

лістаў грамадскасць адчувала шчодрае багацце, якім валодае і мае ў сваім распараджэнні падрастаючае пакаленне. Музыкальная мова адрасавана пацужам, яна абуджае эмацыянальныя хвалеванні і ўражанні, якія спрыяюць фарміраванню ідэйных перакананняў, маральных якасцей, эстэтычных густаў моладзі.

Выдатны кампазітар і прапагандыст музыкі, як выхавачага элемента, Д. Кабалеўскі, гаворачы аб сёлетнім тыдні, падкрэсліў такую важную думку. У святочнай форме ў гэтыя дні дэманструецца плён сістэматычнай і паслядоўнай дзейнасці, якая мае на мэце далучыць школьнікаў і моладзь да характэрнага мастацтва, навучыць іх слухаць і разумець музыку, яе вобразную мову. І канцэрты, што праходзілі ў Мінску і Віцебску, у Полацку і Гомелі, у Брэсце і Магілёве яскрава пацвярджалі менавіта такі характар усеаюзнага агляду зробленага ў гэтым напрамку. Патрыятычны роздум аб Радзіме і партыі, аб Леніне, аб мужных змагарках за свабоду і незалежнасць нашай краіны абуджалі ў слухачоў творы кампазітараў усіх рэспублік. Подзвіг абаронцаў Брэсцкай крэпасці і Сталінграда, адвага партызан і трагедыя Хатыні, слава пераможцаў, якія ўзялі чырвоны сцяг над Берлінам у сорак пятым годзе, набываючы музычную мову і музычныя вобразы, са старонак гісторыі пераходзяць у свет сённяшніх перажыванняў выканаўцаў і слухачоў. І на канцэртах

ментальныя творы аб нашай сучаснасці! Канцэрт для скрыпкі або фартэпіяна з аркестрам і інструментальная п'еса, харавая сюіта і танцавальная мініяцюра — розныя жанры, як кажуць, «ахапілі» амаль усе правы дзіцячыя клопатаў і гульні, піянерскага і школьнага жыцця. Аудыторыі вялікіх залаў і школьных класаў гарачымі апладысмантамі сустракалі «водгале» ў музыцы піянерскіх паходаў і ваенных гульні, працоўных вахт і спартыўных спаборніцтваў. У вянок рэпертуарнага багацця былі арганічна ўплецены творы беларускіх кампазітараў — вопытных майстроў і творчай моладзі.

Свята і сапраўды ззяла ўсім колерамі музычнай вясёлкі. Ад жартаўлівай песенькі да ўрачыстай кантаты, ад паходнага маршу да элегіі, ад сімфоніі да фальклорнага ўзору — гэтыя скарбы прывозілі сябры з чырвонымі галіштукі на грудзях і камсамольскімі значкамі. На зямлі Беларусі гучалі мелодыі Расіі і Украіны, Латвіі і Туркменіі, Літвы і Азербайджана, Малдавіі і Кіргізіі. Праграма свята была не толькі разнастайнай і змястоўнай, яна была і павучальнай. Грамадскасць мела магчымасць яшчэ раз адзначыць, што ў творчасці кампазітараў, адрасаванай юнацтва і дзецяў, таксама надзейным кампасам з'яўляецца вернасць нацыянальным традыцыям і сапраўды творчы, арганічны інтэрнацыяналізм мыслення. Слухаючы выступленні гасцей з розных

«Хай заўжды будзе сонца!..» Салістка Лена Дзевятнікова (Баранавічы).

саюзных рэспублік, перавыконваецца, што аўтары і выканаўцы кіруюцца гэтым кампасам.

Ёсць крылаты афарызм: заспявае школа — заспявае краіна. І сёлетняе свята засведчыла і гэтую заканамернасць. Тыдзень прыцягнуў увагу грамадскіх арганізацый БССР, выклікаў цікавасць людзей усіх прафесій і ўзростаў. У сталіцы, абласных цэнтрах і раёнах планарна праходзілі творчыя сустрэчы і канцэрты з вельмі шырочкай праграмамі, у якія, дарэчы, уваходзіла і класіка, творы П. Чайкоўскага, Моцарта, М. Лысенкі, У. Гаджыбекава... І усё, што хваліла дзяцей, юнацтва, іх бацькоў і настаўнікаў, музыкантаў і выканаўцаў, пісьменнікаў з першага па сёмае сакавіка гэтага года, зліваецца ў незабыўную мазаіку характэрна і духоўнага ўздыму.

Як вядома, У. І. Ленін падкрэсліваў, што нашы рабочыя і сяляне заслужылі права на сапраўднае, вялікае мастацтва. Партыя і дзяржава робяць усё, што садзейнічае ажыццяўленню гэтага права працоўных. Усеаюзны тыдзень музыкі для дзяцей і юнацтва — адно з мерапрыемстваў у вялікай праграме ідэйна-мастацкага выхавання савецкіх людзей, вызначанай XXIV з'ездам КПСС.

Агністы рытм народнай мелодыі. Выканаўцы — Георгій і Аляксандр Мусця (Кішынёў).

НЕНАПІСАНЫ АЎТОГРАФ

Было гэта каля дваццаці гадоў назад. Неяк я прыехаў у мястэчка Будслаў, што на Мядзельшчыне, на камсамольскі сход. Сяджу ў сельсавеце і зноў, і зноў перабіраю ў памяці словы, якія павінен сказаць сёння юнакам і дзяўчатам. І раптам у пакой непрыкметна зайшла яна, Паўліна, як мы яе часта называлі паміж сабой. Я і раней не раз бачыў Паўліну Вікенцьеўну, калі яна, кіраўнік харавой капэлы, прыязджала на агляды мастацкай самадзейнасці.

— Вы — з райкома камсамола? — запытала яна ў мяне. — Вельмі прыемна...

Я з павагай і замілаваннем глядзеў на гэту няўрымсліваю, таленавітую жанчыну. Потым паказаў Паўліне Вікенцьеўне Ганаровую граматы ЦК ВЛКСМ, якую мне вылаў гонар уручыць харавой капэле.

— Грамата — гэта добра, — ажывілася яна. — Але ж цяпер мая задача падумаць, як захаваць хор. Старыя спевакі хутка пакінуць яго, трэба моладзь рыхтаваць.

Другая сустрэча з Паўлінай Вікенцьеўнай Мядзёлка адбылася зноў жа ў Будславе, у яе староў хаце. Я прыехаў сюды, каб перадаць ёй сяброўскае прывітанне ад жонкі Янкі Купалы — Уладзіслава Францаўны Луцэвіч. Цёцю Уладзію я часта сустракаў у літаратурным музеі народнага песняра. Ад-

нойчы яна папрасіла перадаць прывітанне П. В. Мядзёлцы і запрашэнне ў госці. Я выканаў гэтую просьбу.

Утульная, ціхая, сціплая кватэра Паўліны Вікенцьеўнай хутчэй нагадвала маленькую залу музея. Галоўным яе скарбам былі кнігі. Паўліна Вікенцьеўна доўга і цікава расказвала пра Янку Купалу, Уладзіслава Францаўну, паказала альбомы, фатаграфіі Я. Купалы і З. Бядулі, рукапіс сваёй кнігі «Сцежкамі жыцця».

Яшчэ засталіся ў памяці сустрэчы з Паўлінай Вікенцьеўнай у маіх родных Крывічах. На спектаклі «Паўлінка» нашага Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, перад пачаткам якога яна сказала слова, прыгадаўшы, вядома, свае выступленні ў ролі Паўлінкі яшчэ ў дарэвалюцыйныя гады.

А з якой радасцю ўсе мы сустрэлі апублікаваны ў часопісе «Полымя» ўрыўкі з яе кнігі «Сцежкамі жыцця!» З нецярплівацю чакаў я таго дня, калі ў кнігарні з'явіцца твор, марыў атрымаць аўтограф. Хутка куплю ў кнігарні першую і адзіную кніжку Паўліны Вікенцьеўнай Мядзёлка «Сцежкамі жыцця». Ніколі не пакіне аўтар на ёй свой аўтограф, бо нядаўна мы праводзілі яе ў апошні шлях. Але гэты ненапісаны аўтограф — у маім сэрцы, у маёй памяці. Яго не сатрэчас.

Мечыслаў ШАХОВІЧ.

ЮБІЛЕЙ АРТЫСТА

Грамадскасць Гродна адзначыла 60-годдзе з дня нараджэння і 40-годдзе творчай дзейнасці заслужанага артыста БССР Аляксея Бірычэўскага. На юбілейным вечары слова пра калегу сказаў заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР А. Струцін, які адзначыў, што вось ужо дваццаць пяць гадоў акцёр з'яўляецца прапагандыстам драматычнага мастацтва сярод гледачоў нашай рэспублікі. На яго творчым рахунку камедыі і востра-

характарныя ролі, буйныя вобразы ў спектаклях пра сучаснасць і па п'есах рускай і замежнай драматургіі. Здымаўся А. Бірычэўскі ў кіно («Рудабельская рэспубліка», «Зімародак») і тэлефільмах. Юбіляра віталі на вечары прадстаўнікі партыйных, прафсаюзных арганізацый, працоўных калектываў горада і вобласці, таварышы па сумеснай рабоце — артысты Гродзенскага драматычнага тэатра.

У. ДЗЕМІН.

А ДНОПЧЫ на Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў

я пацую, як адна супрацоўніца расказвала маладому чалавеку пра Марыю Сухаву. Абмінуць магчымасць даведацца пра штосьці раней невядомае было нельга. Пазнаёмліся. Гэта была Ацылія Баляславаўна Рэйзман, баявая сяброўка М. Сухавай.

...Аператары Марыя Сухавя і Ацылія Рэйзман уладкаваліся ў самалёце «Дуглас», які быў набыты скрынкамі. Паглядзелі ў ілюмінатар. Туман, туман.

— Паліцім ці не? — Абавязкова! — катэгарычна адказала М. Сухавя.

— Мінулы раз, калі я ляцела на здымкі фільма «Народныя месціцы», туман быў такі, што перад носам дарогі не відаць...

Загулі матары «Дугласа», ён пабег па ўзлётнай дарожцы, беручы курс на захад, да беларускіх партызан.

На баявое заданне ляцелі кінааператары.

...Маша Сухавя ў трыццатым годзе з камсамольскай пуцёўкай пераступіла парог Цэнтральнай студыі кінахронікі. Яе задчылі ў дэх апрацоўкі плёнку. Калі пачалася вайна, дзяўчына была асістэнтам кінааператара. Разам

ТЭРМІН

з Б. Макасевым і А. Шчакуцьевым здымала будаўніцтва абарончых ліній пад Масквой, потым ёй даручаюць больш адказныя і складаныя заданні. Вось і цяпер...

За ілюмінатарам, унізе, імкліва беглі насустрач дамы, вёсачкі. Здавалася, быццам самалёт слізгае па вяршалінах дрэў. Хутка лес раступіўся, і наперадзе паказалася шырокая паляна.

Да самалёта беглі людзі. Махалі шапкамі, рукамі, аўтаматамі. Штосьці крычалі.

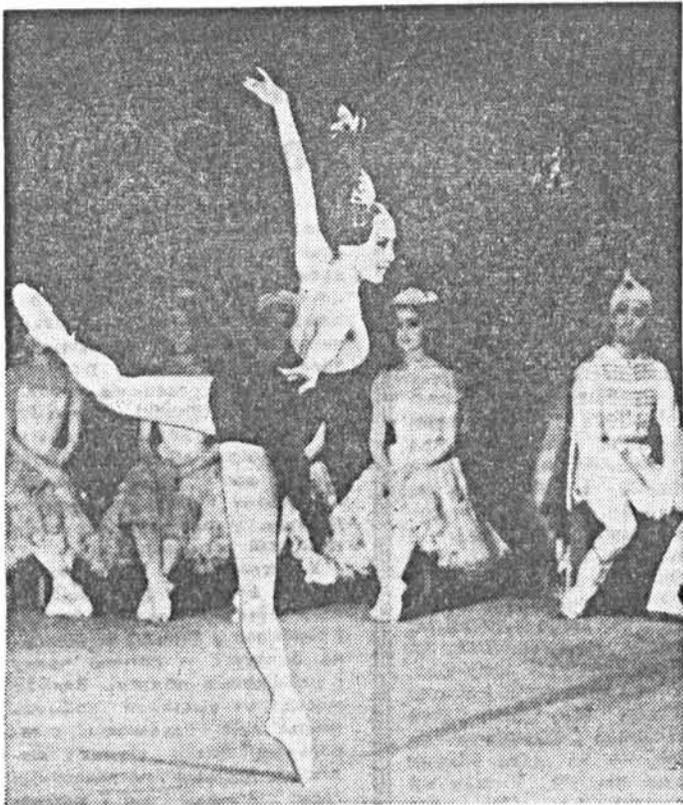
Пілот паведаміў пасажырам:

— Ну вось і прыехалі, таварышы. Зона партызанскай брыгады «Жалызняк», — і адчыніў дзверцы.

Партызан — высокі, плячысты, малады, а ўжо з вусамі, — старанна ўсклаў на саны рэчы аператараў, усеўся побач, сцебануў пугай кая. Неўзабаве за лесам паказалася вёска.

— Бабчы, — кінуў праз плячо возчык, — гэта, так сказаць, наш тыл... Тут вы і заначуеце...

А пазаўтра ў небе над вёскай зараўл фашысцкія самалёты. Яны пікіравалі на ся-

На здымку — Ніна Паўлава ў партыі Адыліі.
Фота С. ГРАХОЎСКАГА.

СТАЛБІЯ прыхільнікі балетнага мастацтва, мабыць, і дагэтуль помняць той святочны настрой, што панавалі на спектаклі «Спячая прыгажуня», калі ў партыі Аўроры ўпершыню выступала Ніна Паўлава. У пастаноўцы, як кажуць, «са стагам» раптам зазьяла новая прынцэса Аўрора. Спадзяюся, што і дырыжор Т. Каламіцава, і харэограф Н. Фёдарова ў адказ на пытанне аб дэбюце маладой актрысы казалі б тады нешта ўсхваляванае. Надзвычай музычная ў кожным руху і нават пазірку, адухоўленая, легучынная, балерына ўпэўнена ўвайшла ў ансамбль выканаўцаў вядомага спектакля. А вядома, што партыі прынцэсы Аўроры для актрысы — нешта накіталт пытаньня: быць табе балерынай ці не быць? «Быць!» — адказала тады глядзельная зала. Ніна Паўлава нібы праспявала ўсе пасажы склада-

най і паэтычнай партыі... Прайшло два гады. Пасля дэбюту для актрысы такі тэрмін бывае дастатковым, каб вытрымаць самую сур'езную творчыя выпрабаванні. Але вытрымлівае той, хто не супакойваецца, удасканальвае майстэрства, нават у добрым сэнсе слова спаборнічае з калегамі. Калі сёння глядзіш на Ніну Паўлаву ў спектаклях харэаграфічнай трупы Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР, яна, здаецца, «перакрэслівае» такое пытаньне, бо па творчаму ўзроўню яе выступленьні маюць усе якасьці, з якіх складаецца паныцце «прафэсіяналізму».

Між тым, фарміраванне балерыны Н. Паўлавай адбывалася ў даволі складаных умовах. Папершае, ёй адразу давялося пераходзіць з аднаго мастанюснага «клімату» ў другі, ад аднаго харэографа да другога — яна рыхтавала новыя партыі пад-

наглядам А. Дадзішкіліяні, Н. Стукалінай, А. Андрэева, Н. Фёдаравай, Р. Захарова... Што ні імя — адметная індывідуальнасць, свае прыёмы раскрыўча вобраза, арыгінальны «почырк». І правільна зрабіла маладая балерына, налі замест таго, каб «прыстасоўвацца» да кожнага з іх, пачала адбіраць карыснае і каштоўнае ад кожнага, збіраючы ў адно прыдатныя для яе аблічча фарбы, тэхніку, нюансы. Эклектыкі тут не было, адбываўся той працэс станаўленьня артыстыкі, аб якім кажуць прыблізна так: вучыцца ва ўсіх, а робіць усё па-свойму.

Паглядзім яе ў партыі Адыліі («Лебядзінае возера»). Затрымаем увагу на адным

выразнасць і дынамізм у раскрыці пачуццяў тактоўна складаюцца ў ланцуг «маналога» гераіні пра свой лёс. Яна застаецца «ў лагеры» Ратбара, яна — «чорны лебедзь», але нешта трагедычнае ў ёй адкрываецца перад глядачамі.

Пакуль што ў Адэце — Адыліі Н. Паўлавай ёсць і пэўная стратэгія. На нашу думку, натуральнае імкненне актрысы да больш смелага адмаўленьня традыцыйна-руцінскага падыходу да партыі класічнага рэпертуару яшчэ стрымліваецца акадэмічным малюнкам пастаноўкі «Лебядзінага возера» на мінскай сцэне.

АКТЕРЫ І РОЛІ

РАНДЭВУ ПРАЗ ДВА ГАДЫ

толькі моманце — калі гэтая сумнаватая каралева лебядзей адчувае страх пры сустрэчы з прынцам Зігфрыдам. Бывае, тут выканаўчы трапляюць у палон меладраматызму і іграюць «вынік» перажываньняў гераіні. Шчасліва пазбегла такой пагрозы Н. Паўлава: яна перадае драматызм моманту, бо яе Адэта не толькі марыць аб светлай будучыні, яна яшчэ і адчувае абаяльную прыгажосць юнага жыцця. У яе нібы раскрываюцца крылы, яна хоча паліцець кудысьці, далей ад Зігфрыда, бо інтуітыўна здагадваецца аб пагрозе яе шчасцю і нават жыццю...

А потым балерына выступае ў партыі Адыліі. Перадольваючы традыцыйную трактоўку «чорнага лебедзя» як фігуры амаль дэманічнай, Н. Паўлава паказвае хутчэй пакорлівасць Адыліі, яе духоўную падначаленасць цёмнай сіле — бацьку Ратбару. Каскад падвоеных тураў, палымяных фуэтэ, пластычная

Дарэчы, Н. Паўлава ніколі не «адмаўляе» нечага дзеля самога «адмаўленьня». Скажам, танцуючы партыю Кітры ў «Дон Кіхоте», маладая актрыса старанна вывучала здабыткі адной з лепшых выканаўцаў гэтай ролі на беларускай балетнай сцэне І. Савельевай. Вобраз атрымаўся завершаны і самастойны, і цяпер немагчыма сказаць, што ж у яе Кітры «ад Савельевай» — ці гарэзлівасць, ці летуценнасць, ці дзёрзкія «праявы» характару. І гэты сведчыць пра ўменне Н. Паўлавай вучыцца так, каб не выглядаць «вучанцай».

Відаць, памагло ёй у гэтым і супрацоўніцтва з пастаноўшчыкамі «Дон Кіхота», майстрамі харэаграфіі А. Стукалінай і А. Андрэевым. Яны навучылі яе бачыць усю партыю, як пэўны характар, а не толькі як «суму танцавальных нумароў». І Кітры стала яскравай творчай работай Н. Паўлавай. Разам з Раёмай у «Бахчысарайскім фан-

тане» і танцамі ў «Пахіце» яна атрымала сталую прэспеку ў рэпертуары актрысы.

А прынцэса Аўрора? Шчыра кажучы, спектакль цяпер выглядае трохі састарэлым. Па-ранейшаму ў ім зіхаць фарбы дэкарацый, пранікнёна гучыць аркестр, добрасумленна выконваюцца галоўныя партыі і выступае кардэбалет. Ды штосьці не прамеціць сцэна натхнёнай непасрэднасцю. Нават чакаеш, калі скончыцца зацягнуты танец фей... І раптам — новыя фарбы на сцэне. Прынцэса Аўрора, нібы аслепленая святочным настроем першага балю, гарэзліва амаль па-дзіцячы. Яна ад сэрца вітае адажыю з чатырма кавалерамі, і Н. Паўлава танцуе яго на дзіва свежа, быццам сёння — прэм'ера. Самыя складаныя варыяцыі, што вымагаюць ад балерыны тэхнічнай вынаходлівасці, яна выконвае лёгка, без напружання. І такая заглябленасць у юную душу гераіні! А потым, калі спячая прыгажуня абуджаецца і нібы на нова адкрывае характэрнае свету, высакародным паучцём прасякнуты рухі яе велічнага і ўрачыстага вясельнага па-дэ-дэ.

Не, не расчаравала актрыса тых, хто так гарача вітаў яе ў «Спячай прыгажуні». Яна загартавалася, выпрацавала пэўны рытм творчага жыцця, больш тонкім стаў яе мастацкі густ. Трэба спадзявацца, што і новыя выступленьні Ніны Паўлавай на сцэне беларускага балета будуць крокамі да вяршынь гармоніі, якія заўсёды наперадзе.

Уладзімір ЯФРЭМАЎ.

ВІНШУЕМ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР народнай артстка Беларускай ССР Лідзія Міхайлаўна РАЖАЦАВА за заслугі ў развіцці савецкага харэаграфічнага мастацтва і ў сувязі з пяцідзесцігоддзем з дня нараджэння ўзнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ЗАХАВАННЯ—ВЕЧНАСЦЬ

лянскія хаты, бязлітасна палівалі іх свінцовым агнём.

Партызаны тым часам заляглі ў сховішчах і пачалі абстрэль самалётаў з усіх відаў зброі.

Марыя і Ацылія са сваёй зброяй — кінакамерамі — перабягаючы ад аднае хаты да другой, літаральна пад кулямі фашысцкіх спярвятнікаў здымалі на плёнку гэтыя іроўны паядынак...

Пасля бою да іх падыходзілі малады ладны партызан.

— Мне даручана даставіць вас у штаб, — махнуў ён рукою ў бок лесу і, не пытаючы дазволу, падняў даве жалезныя скрынкі з плёнкай.

У штабе брыгады «Жалезныя» камандзір І. Ф. Цішкоў частаваў іх гарачым чаем, яны разказвалі пра здымкі нядаўняга бою на кінастужку.

Быў снежань 1943-га... У той дзень франтавыя кінааператары Марыя Сухава і Ацылія Рэйзман здымалі кінакадры пра партызан Беларусі.

Ацылія Вяляславаўна цяпер праз трыццаць гадоў пасля тых падзей, прыгадвае мінулае, стрымліваючы хваляванне:

— Здымкі таго фашысцкага налёту на партызанскую вёску былі толькі пачаткам нашай сумеснай працы. Потым мы

яшчэ двойчы здымалі на стужку бамбёжку нашага аэрадрома ў вёсцы Будачы... Праўда, у зоне «Жалезныя» мы прабылі недўга: треба было паспець і ў брыгаду У. Е. Лабанка — гэта ў васьмідзесяці кіламетрах ад месца нашага прызначэння.

Там за ўвесь час, што знаходзіліся ў партызан, былі зняты самыя розныя сюжэты: балывы дзельні партызан, рэйнавая вайна, порадача сям'ямі хлеба партызанам, жыццё і быт насельніцтва ў лесе, папаўненне брыгады новымі народнымі месціцамі, дзейнасць падпольнай друкарні, антыфашысцкі мітынг... А ўсяго, здымаючы беларускіх партызан, мы скарыталі звыш дваццаці кіламетраў плёнкі...

Да гэтага часу не магу забыць такі эпізод. Атрад, у якім знаходзілася Марыя Сухава, наткнуўся на нямецкіх карнікаў. Яе памочнік (ён дапамагаў несці кінакамеру) застаўся з таварышамі, каб прыкрываць адыход. З бою партызан вярнуўся без «Аймо»... Які перажывала гэту страту Маша! Месца сабе не знаходзіла. Сама вырашыла пайсці на пошукі, хоць у яе была другая кінакамера. І што вы думаеце? Знайшла апаратуру. А магла ж у лапы фашыстаў трапіць...

Потым мы здымалі, як немцы высякалі лес уздоўж дарогі. Яны заўважылі нас, пачалі стрэльваць. Маша і не адчула, як нуля прашыла борт кажушкі.

Ды ці мала яшчэ падзей было ў нашым жыцці ў тыя трывожныя часы!... Памятаю, 27 перабегчыкаў — немцы, аўстрыйцы, французы, блягійцы — добраахвотна прыйшлі ў партызаны. Нельгі стыхійна ўзнікае антыфашысцкі мітынг. Здымаем... Запомніўся фран-

цуз Жорж Нус, яго ўсхваляванае выступленне. Ён папрасіў залічыць яго байцом партызанскай брыгады імя К. Я. Варашылава.

Ды што толькі не трапляла ў наш партызанскі кінааб'ектыў! Як вядома, народным месціцам не хапала зброі. Даводзілася адабываць яе ў ворага. Мы захапіліся выключнай кемліваасцю хлопцаў. Так, аднойчы ў баі яны захапілі гарматы і мноства снарадаў. Але немцы пашкодзілі замоч гарматы. Дык як жа стрэльваць? Нічога, выйце было знойдзена. Хлопцы памудрагелілі і зрабілі, што треба.

Немагчыма не назваць самы незабыўны эпізод той пары. Сярод лепшых кадраў партызанскай хронікі я назвала б тыя, што прысвечаны адлёту на «Вялікую зямлю» выхаванцаў Палацкага дзіцячага дома і падзвігу ў гэтай аперацыі лётчына Аляксандра Мамкіна...

Цяпер многія кадры ваеннага часу «расшыфраваны», і мы ведаем, хто з аператараў іх здымаў. А тады, у вайну, пра «аўтарства» ніхто з нас не клапаціўся. Важна было зняць, захаваць для нашчадкаў час і падзеі...

Гэтым жыла і Маша... Пра абставіны смерці Марыі Іванаўны Сухавой... Аб гэтым цяжка ўспамінаць...

У пачатку мая 1944 года партызанскія атрады былі акружаны гітлераўскімі карнымі злучэннямі. Кальцо давялося прабіць штурмам.

Мы з Машай апынуліся ў тым пелле.

5 мая паміж населенымі пунктамі Старое сяло і Паперня Ушацкага раёна гітлераўцы прымянілі артылерыю. Адлаўчы кінакамеры, мы ўзялі аўтаматы... Навокал рваліся снарады, асколкі знішчалі ўсё жы-

М. Сухава сярод партызан.

вое. Адзін з іх цяжкія параніў маю баявую сяброўку.

Партызаны неслі яе на імправізаваных носілах. Правальваліся ў балоты, падалі разам з параненай. Зноў ішлі. Яна траціла прытомнасць...

Непадалёку ад вёскі Паперня М. І. Сухава памёрла. Там жа яе і пахавалі. У апошнія секунды жанчына знайшла ў сабе сілы, каб сказаць, дзе схаваны адзін з ёю матэрыял. Так абарвалася наротнае, гераічнае жыццё аператара дакументальнага кіно — Марыі Іванаўны Сухавой...

Ды памяць аб ёй застаецца не толькі ў сэрцах баявых сяброў. Кінакадры, сюжэты, якія яна здымала, увайшлі ў фільмы «Народныя месці-

цы», «Іран», «Вызваленне Савецкай Беларусі», «Дарога без прывалу», «Балада аб мужнасці і любові» і іншыя. Яна ўзнагароджана ордэнамі «Знак Пашаны», Айчынай Вайны і ступені, медалем «Партызану Вялікай Айчыннай вайны». Марыя Іванаўна — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі ССРСР (пасмяротна).

Такія людзі, застаючыся пры жыцці сціплымі працаўнікамі, часта робяцца легендарнымі.

Анатоль АЛАЙ.

Міністэрства культуры БССР і Саюз журналістаў рэспублікі прынялі рашэнне аб правядзенні выстаўкі мастацкай і дакументальнай фатаграфіі, прысвечанай 30-годдзю вызвалення Беларусі ад гітлераўскіх захопнікаў. Выстаўка расказае аб мужнасці савецкага народа ў барацьбе супраць фашызму, за свабоду і незалежнасць нашай Радзімы, аб поспехах працоўных рэспублікі ў аднаўленні гарадоў і вёсак, заводаў і фабрык, у развіцці ўсіх галін народнай гаспадаркі.

У экспазіцыю ўключаюцца здымкі вярнуўшыхся гадоў, якія адлюстроўваюць герызм воінаў і партызан у баях за вызваленне Беларусі, іх ратную працу і неўміручы падзвігі. Влікае месца на выстаўцы зоймуць творы, якія паказваюць стваральную працу савецкіх людзей у першыя пасляваенныя гады і ў нашы дні і расказваюць аб перадавіках прадпрыемстваў і будоўляў, палёў і ферм, аб наватарах вытворчасці, вядомых дзеячах літаратуры і мастацтва.

У выстаўцы могуць прыняць удзел усе жадаючыя — прафесійныя майстры і фотаматары. Кожны аўтар мае права прадставіць не больш як шэсць работ, якія адпавядаюць тэматыцы і выкананы на высокім тэхнічным узроўні.

Рэспубліканскай выстаўцы будуць папярэднічаць абласныя паказы, лепшыя работы з якіх накіроўваюцца ў арганізацыйны камітэт не пазней 20 красавіка.

БЕЛТА.

СУСТРЭЧА

З БІБЛІЯТЭКАРАМІ

Адбыўся семінар работнікаў масавых дзяржаўных і прафсаюзных бібліятэк Мінска. У яго рабоце ўдзельнічала 240 бібліятэкараў. З кансультацыямі Усесаюзнага літаратурна-мастацкага і публіцыстычнага чытанні «Кніга і плітгодка» і краязнаўчай работа ў гарадскіх бібліятэках выступілі інструктар культмасвага аддзела Мінскага аблсаўпрофа Л. Пасько і галоўны бібліяграф Дзяржаўнай бібліятэкі БССР Імя У. І. Леніна Р. Чыгірова. Лекцыю «Асаблівасці ідэалагічнай барацьбы на сучасным этапе» прычытаў лектар ЦК КПБ А. Дамітрук.

Пасля адбылася сустрэча з работнікамі і аўтарамі актыўнага ітотыднёвіка «Літаратура і мастацтва». Супрацоўнікі газеты пазнаёмілі бібліятэкараў з планами работы рэдакцыі, адказалі на пытанні ўдзельнікаў семінара.

**Э. ПУГАЧОВА,
мастацтвазнаўца.**

ПЕРШАЕ, што адзначалася на выстаўцы «Беларусь сацыялістычная», — гэта багацце тэм, народжаных шчодрым шматлікім сённяшняга дня ў сплыве з памяццю аб гераічным мінулым. У экспазіцыі — творы мастакоў старэйшага і сярэдняга пакаленняў. І тых, хто толькі набірае моц і ўпэўненасць.

Нататкі, якія мы прапануем чытачу, не прэтэндуюць на агляд усёй выстаўкі. Гэта толькі думкі, якія з'явіліся пасля знаёмства з экспазіцыяй. Думкі аб шляхах і тэндэнцыях развіцця нашага мастацтва.

..Як «выглядае» мара? Мара здзейсненая, накіраваная ў будучае? Мастаку на канавана зрабіць яе яўнай. І вось яна сустракае вас у вялікай зале Палаца мастацтваў. Яна падобна на бессмяротную Ніке, якую ў старадаўнія часы ставілі на караблі — насустрач вятрам і хвалям. Ці не яна, антычная багіня перамогі, стала раданачальніцай вобразаў «крылатай» мары?

Скульптар Л. Гумілеўскі стварыў глыбока сучасны і поўны асацыятыўны вобраз. Не, гэта юная жанчына — не багіня! І ў яе за плячыма не «сапраўдныя» крылы. Яна толькі падняла над галавой рукі і шалік, нібы падхоплены ветрам, які стварае ўражанне крылатасці. Яна бяжыць, але бег яе настолькі лёгкі, што, бронзавая, яна, здаецца, ляціць. Твар яе не абстрактна прыгожы, не халодны, як у багіні. Не, мы сустракалі такія твары, напоўненыя жывой абаяльнасцю, светлым шчасцем.

У гэтай скульптуры ёсць гармонія, якая асабліва неабходна ў манументальным мастацтве: Гармонія, якая строга асэнсавана і канструктыўна абагулена. Яна надае сімвалічнае гучанне «Крылатай» (так названы твор). Так, гэта сімвал руху, імклівага і адухоўленага. Руху да мары, да будучыні. Але народжаны ён не абстрактным вымыслам, а тым лепшым і значным, што ўбачыў мастак у героях нашых дзён.

А вось герой зусім канкрэтны, перанесены ў карціну непасрэдна з жыцця. Салдаты, маладыя, зусім юныя, на ранішняй гімнастыцы. Іх многа, і гэта маса людзей зладжана, арганізавана. У рытмах іх рухаў — адзінства салдацкага калектыву. Гэты калектыў шматлікі. Мастак нешматслоўна характарызуе кожнага. На першым

плане яны стаяць спіной да гледача. Але стаяць парознаму. Аб'ядноўвае ж усіх — энергія, бадзёрасць, здароўе. Загарэлыя, ружовыя, залацістыя постаці на травяністым полі ствараюць радасны настрой. Ёсць тут і элемент расказа, праўдзівага, лакалічнага і завершанага. У ім — некаторая аб'ектыўнасць, «адмежаванасць» мастака ад таго, што ён выяўляе. І свет, створаны мастаком, насычаны яго адносінамі, яго пачуццём да людзей, да іх характараў і спраў. У гэтай карціне В. Сумарава, якую ён назваў «Салдацкая раніца», немалаважнае значэнне мае даканаласць тэхнічнага выканання. Тут адлюстравана агульная тэндэнцыя да павышэння майстэрства і адна-

стая ў карціне «Лес восенню». І тут, бадай, галоўнае для мастака — паветра. Яно нібы напоена асеннім нектарам. Лес нібы зацягнуты празрыстай заслонай, на якой нібы мігчыць медны колер яго ўбрання. Гэтыя палотны будзяць у душы нешта перажытае, даўно знаёмае. І хто хоць аднойчы адчуў захапленне прыродай, той на доўга спыніцца перад гэтымі творами. Мастак звярнуўся да пачуццяў гледача і для гэтага ён выкарыстаў колер. Усе іншыя кампаненты выяўленчых сродкаў тут стрыманыя і прысутнічаюць толькі таму, што яны неабходны для арганізацыі карціны.

Зусім іншае ў графіцы. Яна не мае тых багаццяў, якія ўласцівы жывапісу. А

**ГАРМОНІЯ
Ў ВОБРАЗАХ**

РОЗДУМ НА ВЫСТАЎЦЫ

насці мастака ў стварэнні «рукатворнай», унікальнай рэчы. Магчыма, у яшчэ большай ступені тое ж імкненне наглядзецца ў карціне В. Заборова «Зімовае свята». І на гэтым палатне расказ дакладны ў дэталі і надзвычайны выразны, але праз яго мастак перадае сваё бачанне свету, яснае і радаснае. Яго адчуванні непасрэдна, як у дзяцей з паветранымі шарами, якія адлюстраваны ў карціне. Яны нібы здзіўлены прыгажосцю роднага горада, якую толькі што ўбачылі.

Ёсць творы, якія адразу бяруць у палон эмацыянальнай хваляй. Гэта пейзажы, а дакладней, стан прыроды на палотнах Д. Алеянікі.

..Калі час набліжаецца да вясны, снег ружавее пад сонцам, а цені здаюцца зусім сінімі. Зіхацьці блакіт неба, залацістая цеплыня пранізвае галіны дрэў. Дамы з сінімі вокнамі, газетны кіёск, постаці людзей, — усё здаецца асабліва яркім і нібы адноўленым. Але галоўнае тое, што ствараецца ўражанне, нібы ўсё патанае ў паветры, якое мякка вібруе. І здаецца, што пахне снегам.

А восенню зямля адпачывае. Яна спакойная і ўрачы-

часцей за ўсё яна бясколерная. Ёсць графіка кантрастная, з яркім эфектам чорных і белых плям. Яна гучыць актыўна, звонка. А бывае графіка стрыманая, якая пабудавана на мяккіх пералівах тону. Гэта ціхая графіка. У апошні час яна вабіць многіх мастакоў. Яна стварае настрой спакою, заклікае падрабязна разглядаць ліст, захапляцца тонкім аловачным альбо афортым шпрыхом. Да такой графікі можна аднесці афорты маладога мастака У. Пашчасцева: «Вясна», «Уборка бульбы» і «Базар». Кожны ліст шчыльна заселены. Узгоркі, раўніны з высокімі тэлевізійнымі антэнамі, статак пасецца на лузе, цвітуць яблыні, імчыць веласпедыст, і тут жа непарадку прызямліўся верталёт, відаць машыны, трактары. Усё гэта мастак убачыў у сучаснай беларускай вёсцы.

У кожнай з'ява свая неабходнасць і заканамернасць. Як і ў тым, што калгаснікі сабраліся на базар. Працай вырашчаныя плады, дастатак — вось што выклікала ажыўленне, дзелавы клопат і веселасць. У мігусні паміж грузавікоў і калёс коні спакойна ядуць сена. А людзі ажыўлена перагаворваюцца, акліка-

ДВА ПАРТРЭТЫ

На выстаўцы «Беларусь сацыялістычная» ўвагу гледачоў прыцягваюць партрэты У. Мінейкі. Уладзімір Андрэевіч Мінейка не раз наведваў Інстытут ядзернай энергетыкі АН БССР, знаёміўся з людзьмі, назіраў за работай вучоных. Мастаку захацелася падзяліцца тым, што ён убачыў, з гледачом і ён стварае партрэт члена-карэспандэнта АН БССР В. Несцяранкі.

Верхняя плячоўка ядзернага рэактара, на якой стаіць вучоны, паказана схематычна. У карціне ўсё падпарадкавана вобразу чалавека і, нават калі вылучыць толькі адну фігуру, можна ўявіць род заняткаў і кола інтарэсаў гэтага чалавека, улавіць рысы яго характару.

Такую ж падпарадкаваную ролю адыгрывае фон і на партрэце начальніка змены атамнага рэактара Ю. Сушко: напружаная фігура і рукі, засяроджаны позірк гавораць нам аб яго ўнутранай сабранасці, уважлівасці.

На абодвух партрэтах адчуваецца трывожная засяроджанасць. Мастаку ўдалося выявіць уласнае ўспрыманне абстаноўкі, атмасферы адказнай і напружанай працы. У. Мінейку наогул уласціва ўдумлівае ўспрыманне навакольнага жыцця. Гэтак у вучыў яго педагога, вядомага беларускага мастака В. Волкаў. Абодва партрэты ро-

бляць вялікае ўражанне гарманічнасцю і лаканізмам, дакладным адлюстраваннем сутнасці з'яў. **Ю. НЕЖУРА,** дырэктар Палаца мастацтваў Саюза мастакоў БССР.

Партрэт начальніка змены атамнага рэактара Ю. Сушко. (Фрагмент). Партрэт члена-карэспандэнта БССР В. Несцяранкі.

Зіна Барунова. Дзеці свету.

Наташа Ус. Зубры.

НЯДАУНА споўнілася дваццаць гадоў з таго часу, калі пры Слуцкім доме піянераў і школьнікаў пачаў працаваць гурток выяўленчага мастацтва. Увесь час ім кіруе член Саюза мастакоў БССР Уладзімір Сцяпанавіч Садзін. Гэтай падзеі прысвечана выстаўка твораў юных мастакоў, якая працуе цяпер у фойе Слуцкага кінатэатра «Цэнтральны».

Ураджэнец Валагодчыны, Уладзімір Садзін стаў настаўнікам многіх таленавітых мастакоў Беларусі. А колькі юнакоў і дзяўчат ён проста навучыў бачыць і шанаваць прыгожае!

Сёння добра вядомы імёны мастакоў — братоў Уладзіміра і Міхаіла Басальгаў. Не толькі спецыялісты ведаюць, што браты Басальгі прайшлі праз школу Уладзіміра Садзіна. Хто трымаў у руках зборнік вершаў Максіма Танка «Хай будзе святло» і бачыў яго мастацкае афармленне, зробленае братамі Басальгамі, і хто хоць крыху знаёмы з творчым

ТВОРЧАСЦЬ ЮНЫХ

пачырмам У. Садзіна, той скажа: «Гэта — стыль Садзіна». Нельга не згадзіцца з гэтай думкай. Браты Басальгі сапраўды таленавітыя вучні Садзіна, якія, калі не пераўзышлі свайго настаўніка, то прынамсі, у некаторых сваіх працах стаяць на яго ўзроўні.

Члены Саюза мастакоў Георгій Скрыпнічэнка і Уладзімір Карзоў таксама былі вучні Садзіна.

А колькі былых гурткоўцаў яшчэ на шляху да вялікага мастацтва! Уладзімір Хведаровіч працуе цяпер на Віцебскім дывановым камбінаце. Ён удзельнік міжнародных выставак. У Маскве заканчвае Вышэйшае прамысловае вучылішча імя Мухоміна былы гуртковец Уладзімір Суздальцаў, а ў Мінскім тэатральна-мастацкім інстытуце вучыцца былы гуртковец Уладзімір Голуб...

Многія вучні Уладзіміра

Сцяпанавіча Садзіна ўдзельнічалі ў міжнародных, усеагульных, рэспубліканскіх выстаўках. Працы некаторых з іх адзначаны дыпламамі, граматамі, прэміямі і медалямі Акадэміі мастацтваў, Міністэрства асветы БССР, ЦК ЛКСМБ, рэдакцый газет...

Добры плён працы гурткоў выяўленчага мастацтва ў Слуцку. Неблагія і перспектывы. Прыемна адзначыць, што ў апошніх наборах у гурткі (а вядзе мастак два — малевання і жывапісу і гурток гравюры) шмат здольных дзяўчынак: Наташа Ус, Люба Варэнік, Аксана Сячко, Ларыса Курыла і іншыя.

Ларыса Курыла наведвае гурток з 6-гадовага ўзросту. Ёй няма яшчэ 8 гадоў, а яна рыхтуе ўжо сваю першую выстаўку. На выстаўцы Ларыса прадстаўлена «Партрэт сясстры», малюнкамі «Танец», «Хор», «Зімою». Для 8-гадо-

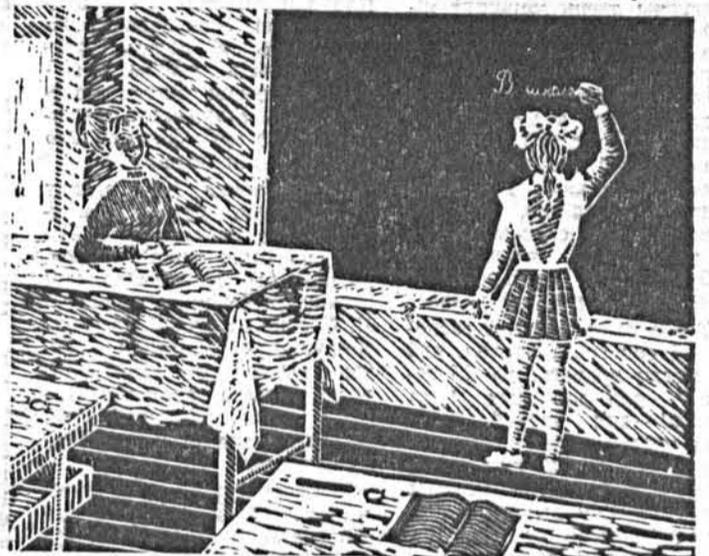
гэта ёсць на выстаўцы. Значны дасягненні гурткоўцаў у галіне лінагравюры.

«Хай заўжды будзе сонца» Алы Панамаровай, «Дзеці свету» Зіны Баруновай, графічная праца Любы Варэнік «Зімою», «Русалка», вучанцы 4 класа Алы Ляткоўскай і іншыя. Працы гурткоўцаў, значныя па тэматыцы, запамінаюцца і выкананы на даволі высокім узроўні.

Гурткоўцы дасягнулі значных поспехаў перш за ўсё ў гравюры. Гэтага, мусіць, ніхто не будзе аспрэчваць. Даволі высокі ўзровень культуры творчасці і ўзрастаючае майстэрства — адметныя рысы гэтай школы.

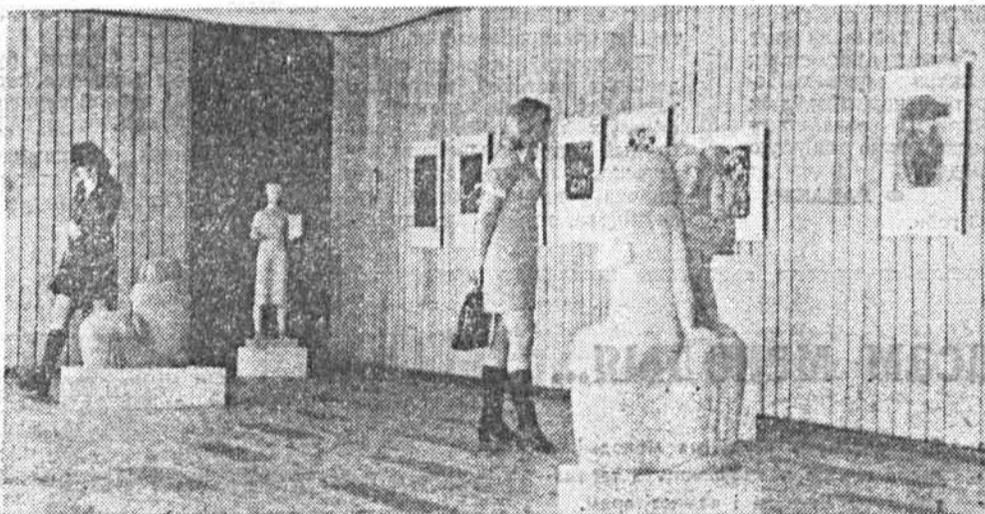
Сёлета ў мастака два юбілеі — дваццацігоддзе яго педагогічнай дзейнасці і пяцідзесяцігоддзе з дня нараджэння. Справаздачную выстаўку, прысвечаную першаму юбілею, Садзін і яго вучні падрыхтавалі сур'ёзна, добра. Цяпер мастак рыхтуе сваю выстаўку ў сувязі з пяцідзесяцігоддзем. Уладзіміру Сцяпанавічу ёсць што паказаць людзям, якім ён аддае ўвесь свой талент.

Р. РОДЧАНКА.
настаўнік.

Марыя Вільейшыкава. На ўроку.

У ЛІТОЎСКИХ СЯБРОЎ

АДЧУВАННЕ АДЗІНСТВА

Цяпер ў Вільнюсе разгорнута выстаўка скульптурных работ Ядвігі Мазурайтэ-Клямкенэ. Вось ужо дваццаць гадоў, як яна выстаўляе свае творы, вельмі своеасаблівыя па выкананню. Матывы яе творчасці — гэта матчына споведзь, прадчуванне кахання, дзіцячая ўсмешка.

Пачынаючы з дыпломнай працы (Я. Мазурайтэ скончыла Каўнаскі дзяржаўны інстытут прыкладнага і дэкаратыўнага мастацтва) — партрэт Саламеі Нерыс, яна паказвае людзей моцных духам, натурны багатыя ўнутрана, асобы значныя і мястоўныя. Часта ў партрэт пераносіцца ўражанні ад твораў

таго, чыё аблічча аднаўляецца ў скульптуры, — ад музыкі кампазітара Г. Куправічуса, напрыклад або ад сцэнічных вобразаў актрысы С. Сталіюнайтэ, ад драматургічнага клімату п'ес Ю. Грушыса або ад старонак кнігі М. Ластаўскенэ-Лаздзіну Пяледы. Дарэчы, партрэты іх і на сёлетняй выстаўцы карыстаюцца ўвагай наведвальнікаў.

Ядвіга Мазурайтэ-Клямкенэ «бачыць» партрэт у матэрыяле. Яна не навязвае гліне або камню пэўныя рысы чалавечага твару — не, часцей застаецца такое ўражанне, быццам мастачка толькі «памагае» твару «прабіцца» праз прыроду. Гэта, дарэчы, адчуваеш і тады, калі разглядаеш арыгінальныя маналітныя кампазіцыі, што складаюцца з некалькіх фігур. У сілуэтным малюнку, у агульных абрысах такой скульптуры перш-наперш уражае адчуванне адзінства. Гэта — кампазіцыя «Сям'я», «Наша моладзь», «Юнацтва».

Цікава, што ад амаль інтымнага апавядання пра чалавека Я. Мазурайтэ пераходзіць да манументальных форм. Такія, скажам, яе скульптуры ў скверы каля бальніцы ў Каўнасе — шчаслівая маці абдымае дзіця, адчуваючы і прыхаваную трывогу за лёс яго. Выкананая ў ружовым граніце, скульптура набывае нечаканыя колеры на досвітку і ўвечары, у снежную зіму і пад вясновым блакітам.

Працуе мастачка і ў галіне графікі. Тут яе захапляе магчымасць у сучасных матывах карыстацца прыёмамі традыцыйнымі і, наадварот, аб старым гаварыць мастацкай мовай сённяшняга дня.

Ядвіга Мазурайтэ-Клямкенэ з'яўляецца дацэнтам Дзяржаўнага мастацкага інстытута Літоўскай ССР, ёй прысвоена ганаровае званне заслужанай настаўніцы рэспублікі.

На здымках, зробленых спецыяльным карэспандэнтам «Літаратуры і мастацтва» Ул. Крукам, вы бачыце адзін з залаў выстаўкі, скульптуру «Маці» і партрэт пісьменніцы М. Ластаўскенэ-Лаздзіну Пяледы.

В. ШЫПЦА.

ЯНА УЗЯЛА са стала толькі што намалюваную афішу і асцярожна, каб не размазаць фарбу, разаслала паперу на залітую сонцам падлогу. Потым адступілася крыху назад.

— Ну, як атрымалася, хлопчыкі?

— Прыгожа! — адказалі вучні. — Толькі вось памылку зрабілі.

— Нешта не бачу.

— Заўтра ж у вас выхадны, а напісалі, што будзе дэманстравацца фільм.

— Усё правільна, дзеці. Перадайце сваім бацькам, ніхай заўтра вечарам прыходзяць у клуб. Фільм буду паказваць.

Клаўдзія Міхайлаўна Гуліс не лічыцца з часам. Калі карціна цікавая, хочацца, каб яе прагледзела больш людзей. А тут яшчэ шматлікія просьбы. На што ўжо пераборлівая да фільмаў Аляксандра Іванаўна Карэнская, а, пакідаючы клуб, папрасіла: «Ты, Міхайлаўна, і заўтра яшчэ раз пакажы нам «Мачыху», усёй сям'ёй прыйдзем, і суседзі таксама».

У панядзелак зноў паўночкім быў сельскі клуб. А на наступны дзень маршрут кінаперасоўкі — у вёску Пунілава. Восем такіх населеных пунктаў абслугоўвае Клаўдзія Міхайлаўна. У любое надвор'е яна ў дарозе. Дзе падкіне апаратуру і стужкі на спадарожнай машыне, дзе на трактары, а калі і на кані падвязе. Нялёгка, вядома. Прапаноўвалі стацыянар — не пайшла. За чвэрць веку работы — усіх жыхароў ад малога да дарослага ведае.

Трэба быць увіншанай гаспадыняй сельскага экрана, каб за месяц правесці да 45 сеансаў для дарослых і да дзесяці — для дзяцей. Асабліва плённым быў у яе рабоце трэці, рашаючы год пяцігодкі. На чатыры месяцы раней тэрмін выканалі Гуліс свой фінансавы план. Калі дванаццаці тысяч глядачоў пабывала на яе кінасеансах. Не ўсім рабочым саўгаса «Коранскі» зручна хадзіць у клуб вечарам, асабліва гэта датычыцца жывёлаводаў. Клаўдзія Міхайлаўна ўлічыла гэта і арганізавала паказ фільмаў для работнікаў ферм днём. Задавалены жывёлаводы, радуецца і кінамеханік.

Веснавая сяўба, сенакос, жніво парушаюць звычайны рытм у вёсцы. Чуйна прыслухоўваецца да гэтых змен

кінамеханік. Побач з новай праграмай рэгулярна дэманструе паўторныя фільмы для тых, хто ў полі.

У клубах сваёй зоны яна стварыла куткі аматараў кіно. Тут часопісы «Советский экран», «На экранах Беларусі», фотавітрыны «Любімыя вашы акцёры», выразкі з газет з рэцэнзіямі і аната-

ГАСПАДЫНЯ ВЯСКОВАГА ЭКРАНА

цыямі на фільм, які будзе дэманстравацца ў бліжэйшы час.

Добрае сяброўства ў Клаўдзіі Міхайлаўны з вучнямі школ. Яны ахвотна дапамагаюць ёй пісаць і распаўсюджваць афішы і аб'явы, прадаваць білеты, паведамляюць старэйшым жыхарам аб новым фільме, што прывезла кінамеханік.

Рэпертуарны план паказу фільмаў для дзяцей ўзгадняецца з настаўнікамі. Бадай, не было такога сеанса, на якім бы не прысутнічалі дырэктар Коранскай школы В. Слабко і завуч Л. Іванова, кіраўнікі пазакласнай работы, выхавацелі. Яны глядзяць фільмы разам з вучнямі, а пасля абмяркоўваюць іх. Такія гутаркі дзеці вельмі любяць.

У рэпертуарным плане кінамеханіка значыцца шмат сельскагаспадарчых, дакументальных і навукова-папулярных фільмаў. Гэта і зразумела: мясцовы саўгас «Коранскі» — шматгаліновы гаспадарка. І стараецца Клаўдзія Міхайлаўна, каб сельскі экран знаёміў працаўнікоў вёскі з дасягненнямі сельскагаспадарчай навукі, вопытам, перадавікоў. Летась Клаўдзія Гуліс наладзіла больш сямідзесяці такіх сеансаў з удзелам галоўных спецыялістаў, звеннявых, бригадзіраў паляводчых бригад. Намаглі калгаснікам та-

кія фільмы, як «Стойлавае ўтрыманне жывёлы», «Вырошчванне цялят», «Кансерваванне зялёных кармоў», стужкі аб арганізацыі інжынернай, аграрнамічнай і ветэрынарнай службы.

У адной з гутарак са спецыялістамі саўгаса высветлілася, што яны ахвотна глядзелі б дакументальны фільм аб працоўных буднях хлебаробаў братніх рэспублік. І гэтую заяўку Гуліс выканалі: паказала стужку аб перамозе алтайскіх хлебаробаў «Подзвіг на хлебнай шве».

Новыя, павышаныя абавязальствы ўзялі на сябе рабочыя саўгаса на чацвёрты год пяцігодкі. Сельскі кінамеханік і тут знайшла для сябе клопат. Разам са спецыялістамі склала план паказу сельскагаспадарчых фільмаў, і цяпер патрабуе ад дырэкцыі кінасеткі гэтыя стужкі.

На ўскрайку вёскі Чэрнева, дзе нешырокая вуліца ўпіраецца ў снежную палювую бэль, жывуць Гулісы. Гаспадыня ветліва сустракае гасцей. Іх пабывала тут нямала. Сельскі кінамеханік ўзнагароджана ордэнам Леніна. Вялікі гонар! Клаўдзія Міхайлаўна па-ранейшаму шчыра аддае сваю сціпую працу людзям.

Ф. ЛАПАНІК.

Лагойскі раён.

РЭСПУБЛІКАНСКІ АГЛЯД СЕЛЬСКОЙ МАСТАЦКАЙ САМАДЗЕЙНАСЦІ

Калегія Міністэрства культуры БССР, прэзідыум Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў, бюро ЦК ЛКСМБ вырашылі правесці Рэспубліканскі агляд сельскай мастацкай самадзейнасці з заключным паказам лепшых калектываў у Мінску.

Агляд будзе спрыяць росту масавасці сельскай мастацкай самадзейнасці, палепшыць работу існуючых аматарскіх гурткоў, дапаможа стварыць новыя калектывы, выявіць таленавітых выканаўцаў сярод рабочых, калгаснікаў і сельскай інтэлігенцыі.

Важная задача агляду — развіццё ўсіх відаў і жанраў самадзейнага мастацтва на вёсцы, асабліва хораў, танцавальных гурткоў, духавых аркестраў і аркестраў народных інструментаў, драматычных і лялечных калектываў, агітацыйна-мастацкіх брыгад і інш.

З парадку дня не здымаюцца клопаты аб павышэнні ідэйна-мастацкага ўзроўню рэпертуару і выканаўчага майстэрства сельскіх калектываў і індывідуальных выканаўцаў. У рэпертуар трэба ўключаць лепшыя творы савецкіх аўтараў, у якіх адлюстравана веліч нашай Радзімы, самаадданая барацьба партыі і народа за выкананне рашэнняў XXIV з'езда КПСС і планаў дзевятай пяцігодкі, героіка працы, непарушная дружба народаў нашай краіны, іх барацьба за мір. У рэпертуары аматарскіх калектываў павінна шырока гучаць беларуская народная музыка і песні, творы самадзейных кампазітараў і мясцовых аўтараў, выконвацца народныя танцы, якія б адпавядалі высокім ідэйна-мастацкім запатрабаванням.

На выстаўках работ самадзейных мастакоў, народных умельцаў і фотааматараў, у фільмах самадзейных кінастудый будучы шырока адлюстравана поспехі савецкага народа ў камуністычным будаўніцтве, жыццё працаўні-

коў вёскі, саюз рабочага класа і калгаснага сялянства, росквіт дружбы і братэрства народаў СССР.

Агляд палепшыць культурнае абслугоўванне сельскага насельніцтва. Гэтану паспрыяюць справядзачныя і абменныя спектаклі і канцэрты, выступленні самадзейных калектываў у полі і на фермах, перад працоўнымі гарадоў і раённых цэнтраў. Трэба, каб у час агляду ў калгасах, саўгасах і раённых цэнтрах наладжваліся святыя народнай творчасці, фестывалі і конкурсы сельскіх аматарскіх калектываў, выстаўкі работ самадзейных мастакоў, народных умельцаў, паказ аматарскіх фільмаў.

Асабліва ўвага павінна быць звернута на шэфскую дапамогу сельскай самадзейнасці. Пачэсны абавязак творчых саюзаў — пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў, кінематографістаў, Беларускага тэатральнага аб'яднання, выкладчыкаў і студэнтаў сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устаноў культуры і мастацтва, педагогаў музычных школ і вучылішчаў, гарадскіх устаноў культуры, народных самадзейных калектываў — сістэматычна дапамагаць сельскім артыстам-аматарам.

Вызначаны тэрміны правядзення агляду.

Заключны тур рэспубліканскага агляду сельскіх народных тэатраў, драматычных калектываў, тэатраў лялек, агітбрыгад і аматарскіх фільмаў будзе праведзен у лютым 1975 г. Заключны канцэрт рэспубліканскага агляду калектываў мастацкай самадзейнасці і выстаўкі твораў самадзейных мастакоў і работ народных умельцаў і фотааматараў адбудуцца ў сакавіку 1975 г.

Пераможцам агляду будучы ўручаны дыпламы першай, другой і трэцяй ступені і грашовыя прэміі.

Зацверджаны аргкамітэт рэспубліканскага агляду сельскай мастацкай самадзейнасці.

У ЛІТОВСКИХ СЯБРОУ

Плыве над Каўнасам мелодыя...

Часта роўна ў трынаццаць гадзін над Цэнтральнай плошчай Каўнаса плыве мелодыя рускай песні «Вячэрні звон». Чароўныя гукі даносяцца з высокай вежы. Там, ля незвычайнага музычнага інструмента, заняў сваё месца кампазітар Віктар Мікалаевіч Куправічус. А музычны інструмент у яго сапраўды незвычай-

ны: кампазітар выконвае творы на 35-ці званках. Пасля «Вячэрняга звону» В. Куправічус іграе мелодыі Літвы, Украіны, Беларусі, Грузіі.

На цэнтральнай плошчы заўсёды жнагалюдна. Сюды прыходзяць каўнасцы, прыязджаюць жыхары з іншых гарадоў Літоўскай ССР, а такі сама з усіх куткоў савецкай краіны,

яны слухаюць чароўныя мелодыі, а пасля шчыра размаўляюць з таленавітым выканаўцам і кампазітарам.

Вось і цяпер гасці Каўнаса сустрэліся з В. Куправічусам.

— У свой рэпертуар, — расказвае Віктар Мікалаевіч, — я ўключаю мелодыі народаў усіх саюзных рэспублік. Часта выконваю таксама творы Бетховена, Баха, Чайкоўскага.

В. М. Куправічус — паважаны ў Літве чалавек, таленавіты кампазітар. Ён — аўтар дзіцячай оперы «Страказа і муравей», а таксама музыкі да сарака спектакляў Каўнаскага драматычнага тэатра.

На «Музычную» вежу часта разам з бацькам падумаецца сын В. Куправічуса — Гедрус, які ўзначальвае Каўнаскае аддзяленне Саюза кампазітараў Літвы. Музыканты тады іграюць у чатыры рукі, і мелодыі гучаць яшчэ больш урачыста і прыгожа.

На здымках: 1. «Музычная вежа» на Цэнтральнай плошчы Каўнаса. 2. Кампазітар В. Куправічус пасля канцэрта гутарыць з турыстамі з братніх рэспублік.

Фота Ул. КРУКА.

Урачыста, святочная праводзіцца рэгістрацыя шлюб у Баранавіцкім доме культуры. У гонар маладажонаў іграе музыка, ім уручаюцца кветкі, сябры і таварышы жадаюць новым сем'ям шчаслівага і радаснага жыцця.
Фота Р. АЛЫМОВА.

НАРАДЖЭННЕ дзіцяці — вялікае шчасце для бацькоў, усіх родных і блізкіх. З'яўленне на свет новага чалавека заўсёды выклікае ў дарослых светлыя мары і надзеі.

Нядаўна ў Слуцкім раённым доме культуры адбыўся абласны семінар па новых абрадах, на якім распрацоўвалася менавіта гэтая тэма — урачыстая рэгістрацыя нованароджаных.

Лунае над дахам дома культуры чырвоны сцяг, да дрэўка якога прымацаваны блакітная і ружовая стужкі — знак таго, што сёння тут героі хлопчык і дзяўчынка, прынамсі, двойня. У вестыбіюлі вясце лозунг: «У добры шлях, новы грамадзянін Савецкага Саюза!» — і спецыяльны выпуск наспеннай газеты. Воддаль размешчана выстаўка кніг «Для вас, бацькі». У святочным убранні пакой для маці і дзіцяці. На століку — жывыя кветкі і альбом прыгожых імён. Гучыць музыка. На сцэне — магнітафон для запісу ўрачыстасцей. Есць фотаапарат, каб занатаваць шчаслівае імгненне.

У 12 гадзін прыязджаюць бацькі нованароджаных — калгаснікі калгаса імя Дзяржынскага Іван Міхайлавіч Гурьновіч і Галіна Іванаўна Заяц, іх родныя, сябры. Пры ўваходзе ў дом культуры іх сустракаюць арганізатары ўрачыстасці Г. Хвайніцкая і Т. Башура, піянеры дораць кветкі.

Дзверы ва ўрачыстую залу пакуль што зачынены. Двойчы гучыць сігнал фанфар, і вядучыя запрашаюць увайсці бацькоў і гасцей.

...Паўлік і Наташа — імё-

ны, якімі сёння названы тут маленькія грамадзяне нашай краіны. Бацькі і нарачоныя бацькі распісваюцца ў актавай кнізе. Іх віншаванне дырэктар дома культуры У. Пумпур. Ён гаворыць: «...Беражыце дзіцей. Помніце, што з першага дня свайго нараджэння яны растуць не толькі для

Бацькоў вітаюць і зычаць шчасця настаўнікі, медыцынскія работнікі.

Як не падзякаваць усім, хто наладзіў такое светлае, радаснае свята! Бацькі Наталкі і Паўліка — Іван Міхайлавіч і Галіна Іванаўна ўсхваляваны, узрушаны. Такая ўвага, такая ўрачыстасць не часта бывае. Запомніцца на ўсё жыццё. Пра гэта яны і гавораць...

Пасля ўрачыстай часткі ўсе запрашаюцца ў глядзельную залу. Да канцэрта падрыхтаваўся народны вакальна-этнографічны ансамбль «Лявоніха» саўгаса «Сцяг Кастрычніка» Бярэзінскага раёна.

Падводзячы вышкі семінара, на якім прысутнічалі работнікі культуры ўсіх раёнаў вобласці, старшы метадыст Мінскага абласнога дома народнай творчасці Э. Герасімовіч сказаў:

— У народзе гавораць: падзелена радасць — двойная радасць. Савецкі рытуал рэгістрацыі нованароджаных выходзіць менавіта з гэтай народнай мудрасці. Мы мяркуюем паказаць цыкл абрадаў ад нараджэння чалавека да яго смерці.

Сёлета Абласны дом народнай творчасці правядзе ў раённых дамах культуры семінары па народных абрадах на тэмы: «Я грамадзянін Савецкага Саюза» — уручэнне першых пашпартаў; «Уступайчы ў вялікую армію працы» — пасвечэнне ў рабочыя; «Беражы краіну сваю родную» — провады ў Савецкую Армію.

А. ПАДОЛЬСКАЯ, Я. ХВАЛЕЙ,
метадысты Мінскага абласнога дома народнай творчасці.

НА СКРЫЖАВАННІ вуліц стаіць вясёлы домік. Пафарбаваны, са светлымі вокнамі. На шыльдзе напісана: «Нялепаўская сельская бібліятэка». У тым доміку ўтульная чытальная зала, многа паліц з кнігамі, да якіх можна падысці і выбраць тое,

СКАРБЫ ДЛЯ ЎСІХ

што найбольш па душы. Невялікі столік — рабочае месца бібліятэкаркі Галіны Антонаўны Гаспадарык.

Быць сярод людзей, працаваць з імі, вучыць іх добраму, светламу — жыццёвае крэда загадчыцы бібліятэкі, дэпутата Грыцкевіцкага сельсавета. Да яе, народнага выбранніка, чалавека аўтарытэтнага, ідуць вяскоўцы, бо ведаюць, што Галіна Антонаўна адгукнецца на кожны сігнал, на кожную просьбу, прыслухаецца да кожнай парады.

Пры яе актыўным удзеле была добраўпарадкавана адна з вуліц вёскі, пасаджаны дрэўцы ля фермы, дзе яна загадавае чырвоным кутком і з'яўляецца палітінфарматарам. У любой справе Галіна Гаспадарык не адна, а з вернымі памочні-

камі. Сёння і Аляксандр Тумаш, і Антон Парэйка, і Ганна Сіліцкая, і іншыя вясковыя актывісты задаволены, што іх праца прынесла людзям карысць. А яшчэ бібліятэкарка — член групы народнага кантролю, і тут у яе няма клопатаў.

Ідуць да дэпутата людзі. Розныя ў іх патрэбы. Калгасніку Феліксу Балтадонісу памагла набыць шыферу. Больш «далікатная» справа не раз прыводзіла Галіну Антонаўну ў сям'ю Канстанціна Анисаровіча. Не ладзілася ў іх сям'я. Чулыя і прыныцповыя парады дэпутата і тут дапамагалі...

Ніхто не прымушае бібліятэкарку клапаціцца пра самадзейнасць. Яна ж узялася. Летась нялепаўскія артысты далі 16 канцэртаў. Выступалі не толькі ў сваім калгасе, ездзілі ў суседнія і іншыя вёскі раёна. Цікава тое, што спяваюць у калектыве цэлыя сем'і: муж і жонка Ірына і Міхаіл Каласковы, Марыя і Уладзімір Гаспадарыкі, Валянціна і Віктар Равінскія... Гэтыя артыстаў-аматараў любяць глядачы і заўсёды сустракаюць гарачымі воплескамі. Удзельнічаюць у самадзейнасці трактарыст Аляксей Дамашык, калгасніца Рагіна Цыуля і многія іншыя.

А было ж і так. Некажэйшла Галіна Антонаўна на ферму. Разгаварылася з жанчынай. — Нешта вы да мяне не заходзіце.

— Куды? — спыталі калгасніцы.

— У бібліятэку.

— Няма часу...

— Калі захочаце, знойдзеце вольную хвіліну, — настойвала на сваім Галіна Гаспадарык, — Прыходзьце. Новыя кнігі ёсць.

— А калі не будзе, што мяне цікавіць? — пакартавала Алена Сіліцкая.

— З Мінска выпішу.

— То абавязкова прыйду, — падзякавала свінарка.

Праз некалькі дзён прыйшла. Галіна Антонаўна спачатку крыху разгубілася: што ж яна захаца ўзяць? Алена ж спачатку проста пацікавілася, што ёсць у бібліятэцы, ці хорша тут. Паглядзела і здзівілася. Кнігі — жыцця не хопіць перачытаць. А колькі розных вітрын, стэндаў, рэкамендацыйных спісаў літаратуры, тэматчных картатэк. Усе гэтыя скарбы табе, працаўнік вёскі.

Мінаў час. Зараз свінарка Алена Сіліцкая — сталы чытач бібліятэкі. Любяць кнігу шаферы Віктар Сінкевіч, Віталь Цыуля, трактарыст Сяргей Гаспадарык, пенсіянеры Васіль Іванавіч Капуста, Антон Лявонцэвіч Гаспадарык і многія іншыя. Бібліятэка сёння абслугоўвае 560 чытачоў, у тым ліку больш за дзвесце калгаснікаў.

І. ТАРТОВСКИ,
заслужаны дзялч культуры БССР.
Нясвіжскі раён.

У ВАШ РЭПЕРТУАР

Шматтысячная армія артыстаў-аматараў рыхтуецца да Рэспубліканскага агляду сельскай мастацкай самадзейнасці. У сувязі з гэтым рэдакцыя атрымлівае пісьмы ад кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці, работнікаў дамоў культуры і клубаў з просьбай дапамагчы падбраць рэпертуар. Вось адно з гэтых пісем:

Раённы дом культуры павінен быць метадычным цэнтрам, які дапаможа і параіць загадчыку сельскага клуба, як правесці, скажам, тэматчны вечар або вусны часопіс, забяспечыць самадзейныя калектывы надзённым высокамастацкім рэпертуарам.

Зараз, калі пачалася падрыхтоўка да агляду сельскай мастацкай самадзейнасці, нам вельмі патрэбны песні для хораў, ансамбляў, салістаў. Але дзе іх узяць? У нас жа часам бывае так — на прылаўках магазінаў з'яўляецца нотная музычная літаратура з вялікімі спазненнямі.

Прасім газету дапамагчы сельскім работнікам культуры. Няхай на старонках «Літаратуры і мастацтва» з'явіцца куточак, у якім бы сістэматычна друкаваліся матэрыялы ў дапамогу калектывам мастацкай самадзейнасці.

С. ЗАРЭЦКІ,
інструктар Бярозаўскага раённага дома культуры.

Ідучы насустрач пажаданням нашых чытачоў, сёння друкуем лірычную песню кампазітара Юрыя Семіянікі на словы Адама Русака «Усюды мне з табой вясна».

УСЮДЫ МНЕ З ТАБОЙ ВЯСНА

Музыка Ю. Семіянікі

Словы А. Русака.

Andantino

Ты далёка, — я не блізка,
Край наш сонцу не абняць,
Нам з табой сустрэцца трэба,
Што задумана,
Што задумана,
Што задумана, рашаць.

Ты не шлі мне тэлеграмы,
Болей пісем не пішы,
У пісьме таго не скажаш,
Што таіцца,
Што таіцца,
Што таіцца на душы.

Цераз горы, акіяны,
Я дарогу скарачу,
Да цябе, русавалосы,
Я не еду,
Я не еду,
Я не еду, я лячу.

Мне з табой праз туманы
Залата даль відна,
Мне з табой усюды сонца,
Усюды мне з табой,
Усюды мне з табой,
Усюды мне з табой вясна.

МІ УСЕ памятаем мінулую вайну. І тыя, хто прайшоў нялёгкімі франтавымі дарогамі яе, і падлеткі, якія некалькі адразу пасталелі, узмужнелі, і разам з дарослымі пайшлі помсціць ненавісному ворагу за гора, слёзы шматпакутнай зямлі. Вайна... Яна і ў памяці пакалення, якое не бачыла смерці, не чула аўтаматных чэргаў і шалёнага свісту снарадаў...

Мы павінны памятаць герояў вядомых і безыменных, усіх, хто каваў доўгачаканую перамогу і набліжаў яе. Цікаваць да кніг мемуарных, напісаных на дакументальным матэрыяле, у апошні час узрасла. Сведчанне выдавецтваў падзей — для нас вельмі важнае. Мажліва, яны, як нішто іншы, могуць дакладна ўзнавіць падзеі, якія ніколі не забудзе народ.

І цяпер, калі набліжаецца 30-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, а потым і 30-годдзе перамогі над гітлераўскай Германіяй, рэспубліканскія выдавецтвы рыхтуюць шэраг новых кніг пра змаганне народнае. Наш карэспандэнт А. Марціновіч нядаўна сустрэўся з дырэктарам выдавецтва «Беларусь» М. А. Антоненкам і меў з ім гутарку.

— Міхаіл Антонавіч, калі ласка, некалькі слоў пра тую кнігі, якія нядаўна атрымаў чытач...

— Вялікі калектыў аўтараў працаваў над аднатомнікам «Чырванасцяжыная Беларуская ваенная акруга».

Утворана акруга ў 1918 годзе і прайшла слаўны баявы шлях. Пра яго і расказаецца ў кнізе. Прыводзіцца багаты фактычны матэрыял, які ўзнаўляе яркія старонкі ратных подзвігаў і мірных будняў. У зборніку шмат ілюстрацый, многія з іх друкуюцца ўпершыню.

Журналіст М. Зяньковіч некалькі гадоў назад быў прызваны ў рады Савецкай Арміі. Служыў ён у ракетным падраздзяленні. Поўныя рамантыкі, армейскія будні далі маладому воіну-журналісту шмат назіранняў. Нарысы, рэпартажы, замалёўкі М. Зяньковіча змяшчаліся на старонках газет «Во славу Родины», «Чырвоная змена»

Так, Фёдар Дзмітрыевіч Рома ў гады вайны быў першым сакратаром Брэсцкага падпольнага абкома камсамола і членам падпольнага абкома партыі. У кнізе «Мужнела маладосць у баях» ён ўзнаўляе дзейнасць тэрытарыяльных падпольных і атрадных камсамольскіх арганізацый, расказвае аб партыйным кіраўніцтве Ім. Шмат старонак прысвечана той рабоце, якую праводзіў Брэсцкі антыфашысцкі камітэт.

«Завешчана бацькамі» — зборнік нарысаў І. Скарыкіна. Герой кнігі журналіста — сівыя ветэраны, хто некалі штурмаваў Зіміні і браў рэйхстаг, а таксама васем-

Саюза С. Жулін. З яго імем звязана буйная аперацыя па разгрому гарнізона і знішчэнню абсталавання на чыгуначнай станцыі Слаўнае, якая знаходзіцца на магістралі Мінск — Смаленск. У кнізе, што называецца «Ад Дняпра да Буга» аўтар расказвае аб узнікненні і разгортванні партызанскага руху на стыку Магілёўскай і Віцебскай абласцей, аб рэйдзе брыгады ў канцы 1943 года ў Брэсцкую вобласць.

Два гады знаходзіўся ў партызанскіх атрадах на тэрыторыі Бярэзінскага, Чэрвеньскага, Барысаўскага і Смалевіцкага раёнаў Г. Дзяканавіч. У кнізе «Два гады ў тыле ворага» шмат гаворыцца аб справах атрадаў «Сцяг», імя Суворова.

У 1970 годзе выйшла ўспаміны М. Джагаравы «Кастры партызанскія». Яе тыраж хутка разышоўся. Цяпер падрыхтавана другое выданне. Перавыдаецца і кніга Э. Лаўрыновіча «Вогненны рэйкі».

Цікавыя ўспаміны С. Руціча «Навекі юныя». Аўтар расказвае аб справах падпольнай камсамольскай групы ў вёсцы Блудзень Бярэзінскага раёна.

— Калі ласка, Міхаіл Антонавіч, пра выданні выўленчага мастацтва...

— Альбом «Цытадэль славы» выйшаў масавым тыражом на беларускай, рускай, англійскай, нямецкай і французскай мовах.

«Вызваленне Беларусі» — назва альбома, у які ўвайшло шмат фотаздымкаў, што друкуюцца ўпершыню. Ён выдаецца на беларускай і рускай мовах.

— Гэта планы выдавецтва на сёлетні год. А што прапануе «Беларусь» у першыя месяцы 1975-га, напярэдадні 30-годдзя перамогі над фашысцкай Германіяй?

— М. Кірычэнка напісаў кнігу «Ваенная арганізацыя Варшаўскага дагавору». Выходзіць нарыс С. Аслёзава «Выбух на досвітку» пра Героя Савецкага Саюза В. Хамчаноўскага і шэраг іншых выданняў.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю

ПРА ЧАС МУЖНАСЦІ

І іншых выданняў. Цяпер яны ўвайшлі ў кнігу «Маланкі ў нашых руках». Гэта хвалючы расказ пра сённяшнюю армію, пра яе салдат, сержантаў, афіцэраў. Безумоўна, яе з цікавасцю прачытаюць і тыя, хто хутка стане воінам.

«Віцебскае падполле» — так называлася кніга М. Пахомова. М. Дарафеевіч, Н. Дарафееўка, якая выйшла некалькі гадоў назад. Цяпер чытачы атрымалі другое, перапрацаванае і дапоўненае выданне.

— Што выдаецца і будзе выдавацца па ваенна-патрыятычнаму выхаванню моладзі?

— Літаратура па ваенна-патрыятычнаму выхаванню ў плане выдавецтва займае асаблівае месца. Аўтары кніг у большасці сваёй учарашнія франтавікі ці партызаны, яны і расказваюць сённяшнім юнакам і дзяўчатам аб гераічных днях, успамінаюць пра сваіх баявых таварышаў.

наццаці - дваццацігадовыя юнакі, хто сёння служыць у арміі. Воінам ЧБВА прысвяціў аўтар нарысы.

В. Аркашоў быў фотакарэспандэнтам газеты «Чырвоная армія» Заходняга — трэцяга Беларускага франтоў. Аб памятных сустрэчах у гады вайны ён і расказвае ў ілюстраваным сваім здымкамі зборніку «Мы сустракаліся ў баі».

Кнігі гэтыя неўзабаве атрымае чытач.

Другім, дапрацаваным і дапоўненым выданнем выходзіць калектыўная кніга «У баях за Беларусь». Аўтары яе — ветэраны вайны, маршалы, генералы, афіцэры Савецкай Арміі, былыя партызаны, ваенныя журналісты і пісьменнікі. Перад чытачом паўстане панарама вызвалення рэспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

— Але самая папулярная серыя выдавецтва — «Мемуары»?

— Гэтыя кнігі вельмі папулярныя чытачам. Выхо-

дзяць яны на рускай мове, вялікімі тыражамі і паступаюць у розныя куткі нашай неабсяжнай краіны. Чытаюць іх рускія, украінцы, узбекі, латышы, грузіны — усе, хто хоча найбольш ведаць пра гераічную Беларусь. І, вядома, тыя, хто ваяваў на тэрыторыі нашай рэспублікі, вызваляў яе зямлю ад ворага.

С. Арзуманян быў камандзірам партызанскай брыгады, якая дзейнічала на тэрыторыі Брэсцкай вобласці. У кнізе «Зямля палала» ён расказвае аб тым, як савецкія воіны разам з мясцовым насельніцтвам змагаліся з ворагам. Былы начальнік штаба ўпраўлення пагранічнай войскі СССР, генерал-лейтэнант у адстаўцы С. Баных свае ўспаміны прысвяціў пагранічнікам, якія ў першыя дні вайны стрымлівалі наступленне фашыстаў. «Людзі граніцы» — назва гэтай цікавай кнігі.

Ад Дняпра да Буга — такі баявы шлях брыгады, якой камандаваў Герой Савецкага

Генадзь БУРАЎКІН, Хведар КОНЕЎ,
Уладзімір ХАЛІП

Фрагменты сцэнарыя
двухсерыйнага мастацкага фільма

У штабе злучэння за доўгім сталом, збітым з дошак, сядзелі камбрыгі, адзін за другога прыгажэйшыя. З баявымі ордэнамі і медалямі, — любіла паглядзець. Сядзяць адважныя людзі, якія прайшлі праз агонь і ваду, якія не раз глядзелі смерці ў вочы, якія ў баях з ворагамі адчулі сваю моц. Сядзяць і пахваляюцца воіны.

Адзін з камбрыгаў, плячывы, мажны чалавек, вольна ўсеўся на крэсле і гаворыць:

— ...Па ўсёй Смаленшчыне лістоўкі расклеілі — сорак тысяч марак за маю галаву.

Хударлявы чалавек, што сядзіць побач, узнісла ўсклікае:

— Дык то ж Сураўцаў!..

Сураўцаў задаволеная ўсміхаецца, а Пагудалаў раўніва варушыцца на крэсле. Гэта што ж такое — Пагудалава не заўважаюць! Але самому пра сябе пачаць гаворку некалькі няёмка. Вось ён і акінуў позірк на камбрыгаў. Заўважыў Гузю. Той таксама пры ўзнагародах і немалых. Але сядзіць сціпла, думае пра штосьці сваё, змяное. Пагудалаў і кажа:

— А за Гузю — маёнтак і тры жарабцы плямянныя.

(Працяг. Пачатак у № 9.)

І са смутнай усмешкай дадае:

— За камбрыга Сямёна Іванавіча.

Дакладна разлічыў — заўважылі яго. І нібы ўзрадаваліся. Адзін кажа:

— Вось каго немцы паважаюць!

Пагудалаў задаволены, адкінуўся на спінку крэсла, апусціў сціпла вочы.

— Яшчэ б! Сто тысяч марак — гэта ж капітал!

Пагудалаў паглядзеў на Гузю:

— Колькі кабылак можна купіць!

Сусед падхапіў:

— І маёнтак упрыдачу!

А хударлявы ўзнёсла прамовіў:

— Дык то ж Пагудалаў!

Самы старэйшы з камбрыгаў, сівы, круталобы чалавек, у скрусе лягнуў на калене і сказаў:

— Ну, пеўні! Ну, хвасты распусцілі!

— Дзядзька Пятро, — падняўся Сураўцаў. — Чэсна скажу — крыўдна. Ну, чаму Лабун? Прызначылі б цябе над усімі намі камандзірам, ні слова б не сказаў. Калі ты ў грамадзянскую партызанію, ён яшчэ порткі на двух шлейках насіў. Чым ён лепшы за Пагудалава, Гарбунова, Каваленку?..

А Лабун і Каліноўскі ля дзвярэй стаяць, Сураўцаў не бачыць іх, выступае:

— Чаму я павінен пад ім хадзіць, калі яго лічу за раўню? Вось жа размова пра што!

Лабун прайшоў да стала. Усе маўкліва глядзіць на яго. Сураўцаў спачатку разгубіўся, потым махнуў рукою, сеў, прамармытаў:

— Ды што там? Я праўды не баюся!

Лабун моўчкі стаяў каля стала, апусціўшы галаву. Напружаная цішыня зацігнулася. На кіцелі Лабунна выраза на вылучалася зорка Героя.

Усе чакалі — што ж будзе?

Лабун загаварыў дзельна, спакойна:

— Нямецкае камандаванне занепакоена, што ў апэратыўным тыле трэцяй танкавай арміі створана вялікая партызанская зона. Яны бачаць нашу падрыхтоўку. Мабыць, маюць весткі і пра тое, што мы павялічваем колькасць аэрадромаў, запасаем прадуктамі.

Толькі цяпер ён узняў галаву, абвёў позірк

прыветных. Усе слухалі ўважліва. Адзін Сураўцаў панура глядзеў убок, робячы выгляд, што яму загадаў усё ясна.

Лабун працягваў:

— Гітлер асабіста даручыў камандуючаму трэцяй танкавай арміі генералу Рэйнгарду знішчыць нашу зону. З гэтай мэтай з фронту здымаюцца вайсковыя часці. Па папярэдніх даных — шэсць дывізій.

— Ого! — міжвольна ўсклікнуў Пагудалаў. Нават Сураўцаў не вытрымаў, зірнуў на Лабуну, здзіўлена паківаў галавой.

— Мы ствараем лінію абароны, — працягваў Лабун. — Але гэта зусім не азначае, што мы адмовіліся ад ранейшых метадаў партызанскай барацьбы. Трэба сустрэць «гасцей» яшчэ ў дарозе.

Стары камбрыг узмахнуў рукою, сказаў:

— Верна гаворыш!

Камбрыгі адабраюча загаманілі. А Гузю нечакана спытаў:

— Як завуць генерала?

Пагудалаў тут жа пакіў:

— Прачнуўся, Сямён Іванавіч!

Той не крыўдуючы перапытаў:

— Як завуць, усё ж?

— Навошта ён мне! — кінуў Пагудалаў. — Запамінаць усякага...

— Генерал Рэйнгард, — адказаў Лабун.

— Можна, яшчэ адрасок? — спытаў Пагудалаў у Гузю.

— Гэта я сам знайду, — ціха прамовіў Гузю і зноў прыціх.

Непрыкметны з выгляду чалавек, гэты Гузю. Пра яго тут жа і забылі. Хтосьці з камбрыгаў разгарнуў карту, многія падняліся з месцаў, сталі вакол камандзіра злучэння.

Сураўцаў выняў дарагі нямецкі партсігар, адкрыў яго. Але ніхто не звяртаў увагі ні на яго, ні на яго рэдкі трафей. Сураўцаў патрымаў адкрыты партсігар, закрыў і схаваў яго. Але ў горды адзіноце ён не мог заставацца, не такі характар. Таму падняўся, падышоў да камбрыга, які схіліўся над картаю, і адцягнуў хударлявага:

— А ну, пацясіся! Растапырыўся, бач, увесі пакой заняў.

А той — жэрдка жэрдкай, пальцамі абхопіў... Працяг будзе.

Васіль МАТЭВУШАЎ

6 сакавіка 1974 г. пасля цяжкой хваробы памёр паэт, член КПСС з 1943 года Васіль Іванавіч Матэвушаў.

В. І. Матэвушаў нарадзіўся ў 1915 г. у вёсцы Княжыцы Магілёўскага раёна Магілёўскай вобласці ў сялянскай сям'і. Закончыўшы ў 1937 годзе літаратурны факультэт Магілёўскага педінстытута, настаўнічаў у Обальскай сярэдняй школе Віцебскай вобласці.

У гады Вялікай Айчыннай вайны В. І. Матэвушаў служыў у чыгуначным палку. Пасля дэмабілізацыі працаваў выкладчыкам Омскага фінансаванага тэхнікума, супрацоўнічаў у рэдакцыі абласной газеты «Магілёўская праўда». Апошнія гады ўзначальваў Магілёўскае абласное аддзяленне Саюза пісьменнікаў БССР.

На ўсіх участках, дзе працаваў Васіль Іванавіч, ён зарэкамендаваў сябе як прыцэповы камуніст, добры і чуйны таварыш. В. І. Матэвушаў прымаў актыўны ўдзел у грамадскай рабоце. Будучы членам праўлення пісьменніцкай арганізацыі, ён трымаў з ёю цесную сувязь, вёў работу па выяўленню і выхаванню маладых літаратараў, якія жылі ў вобласці.

Першыя творы Васіль Матэвушаў надрукаваў у 1935 годзе. Ён — аўтар зборнікаў вершаў «Магілёўскі шоўк», «Зорны шлях», «Сярэбраныя кладка», «Верасы» і інш., якія шчыра палюбіліся чытачу. Матэвушаў для сваіх твораў Васіль Матэвушаў чэрпаў з самога жыцця, з гераічнай працы нашых сучаснікаў.

Светлы вобраз Васіля Іванавіча назаўсёды застаецца ў сэрцах сяброў і ўсіх, хто яго ведаў, цаніў яго як чалавека, камуніста, літаратара.

Кузьмін А. Т., Крыўлін Г. А., Прышчэпчык В. В., Паўлаў С. Я., Марцалеў С. В., Скурко Я. І. (М. Тав.), Дзялец М. І., Чыгілейчык Н. М., Дайнека В. Я., Куляшоў А. А., Шамякін І. П., Мелож І. П., Грачанінаў А. С., Кулакоўскі А. М., Ткачоў М. Г., Нірэнка К. Ц., Калачынскі М. І., Кавалёў П. Н., Бураўкін Г. М., Жычка Х. Д., Цітавец В. Я., Пысін А. В., Вярцінскі А. І., Гарулёў М. А., Валасевіч Э. С., Прыходзька П. Ф., Сіпакоў І. Д., Татур М. І., Усінаў Я. К.

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР выказвае спачуванне пісьменніку Я. Герцоўвічу ў сувязі з вялікім годам, якое напаткала яго, — смерцю жонкі.

ВЯЛІКІ Тарас Шаўчэнка прыйшоў на Беларусь не ў 1840 годзе, калі з'явіўся на свет яго славыты «Кабзар», які адкрыў новую эпоху ў развіцці ўкраінскай літаратуры і стаў адразу вядомы ўсім усходнім славянам, а значна раней, у 1829 годзе, калі п'ятнаццацігадовым казачком разам са сваім гаспадаром — памешчыкам Энгельгартам — перасек яе прасторы з поўдня на поўнач. Яго доўгі шлях пралягаў праз шматлікія гарады і вёскі. Потым яшчэ двойчы наведаў Т. Шаўчэнка зямлю Беларусі: у 1843 годзе, калі вяртаўся з Пецярбурга на радзіму, і ў 1847 годзе, калі яго, арыштаванага па справе так званых Кірыла-Мяфодзіўскага таварыства, пад канвоем царскіх жандараў тым жа паштовым трактам везлі ў Пецярбург.

Жахлівыя карціны беднасці і галечы беларускіх сялян глыбока запалі ў яго чужае да гора народа сэрца. Пройдуць гады, і, знаходзячыся ў далёкай ссыльцы, Т. Шаўчэнка ў аповесці «Музыкант» напіша: «Так как они (арыштантаў—І. Ц.) приближались к стране вечно голодной, т. е. Белоруссии, то... от города до города везли за ними и порядочный запас печеного хлеба... Когда они проходили чуть ли не Усвяты, то вместо того, чтобы арестантам подать милостыню, толпа мальчишек с толстыми коленями (апухлыми ад голаду і хвароб — І. Ц.) бросилась к арестантам и стала просить хлеба. А когда увидели, что им давали хлеб наши артисты, за мальчишками бросились и взрослые, и старики. Голод не знает стыда».

Пра ўсё, што хвалявала Т. Шаўчэнка, які бачыў пакуты народаў, расказала яго мужняя пазыя. Гэтая пазыя належыць не толькі ўкраін-

скаму народу. Яна аднолькава блізкая і дарагая і беларусам. Вершы і песні Т. Шаўчэнка не мелі патрэбы ў перакладзе: яны ў арыгінале — вусна і пісьмова — бытавалі сярод беларускага народа.

Царскі ўрад разумеў, якую вялікую небяспеку для самадзяржаўя тоіць у сабе слова Т. Шаўчэнка ў абуджэнні прыгнечаных народаў. Таму на яго шляху да шырокіх народных мас ставіў надзейныя заслоны. Імі былі цензура і паліцыя.

У Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве Літоўскай ССР мы выявілі

дзе-лібо в народном обращении упомянутые сочинения, то обязательно отобрать и направить мне».

Дбайны служба царскай улады тут жа адправіў адпаведна сакрэтныя цыркуляры ўсім прыставам. І пайшла пісаць губерня...

Распраўляючыся фізічна з паэтам, паліцэйска-царскі рэжым больш за ўсё баяўся яго слова — праўдзівага і гнеўнага. Пільныя паліцыя і цензура не спынялі праследвання творчасці Шаўчэнка і пасля смерці, да самага Кастрычніка.

11 лютага 1900 года кіеўскі цензар Д. Бутоўскі папя-

указаў цензару ў Вільні аб недапушчальнасці пашырэння «Дзедавай казкі» М. Канюка. Адэскі і харкаўскі цензары папярэджвалі віленскую губернскаму цензару аб забароне ў перакладзе М. Сласціна на ўкраінскую мову «Казкі аб рыбаку і рыбцы» А. Пушкіна.

Архіўныя дакументы красамоўна сведчаць аб адчайных намаганнях царскіх улад прымусіць замаўчаць голас, якім гаварыў вялікі ўкраінскі Кабзар, якім гаварыў шматмільённы ўкраінскі люд. Нягледзячы на паліцэйска-цензурныя рагаткі, вершы Т. Шаўчэнка, песні і думы ўкраінскага народа трывала ўвайшлі ў жыццё і побыт беларусаў і аказалі пэўны ўплыў на развіццё беларускай культуры і ўсёй прафесійнай літаратуры. Асабліва прыкметны след пакінула пазыя Т. Шаўчэнка на ранняй творчасці заснавальнікаў беларускай савецкай літаратуры — Я. Купалы і Я. Коласа, якія выступілі са сваімі вершамі ў пачатку стагоддзя.

У братняй сям'і народаў СССР, у сям'і вольнай, новай, пазыя Т. Шаўчэнка займае ганаровае месца.

Іван ЦІШЧАНКА.

КАБЗАРА ГОЛАС БУНТАРНЫ...

ДА 160-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Т. Р. ШАЎЧЭНКА

справу № 89, якая расказвае пра паліцэйска-цензурнае самавольства ў дачыненні да твораў Т. Шаўчэнка і ўкраінскага слова наогул.

4 чэрвеня 1847 года з канцелярыі асобага аддзела начальніка Віцебскай губерні, куды ўваходзіла значная частка тэрыторыі Беларусі, на імя галоўнага віленскага паліцэйскага быў адпраўлены сакрэтны цыркуляр. У ім гаварылася: «Государь император высочайше повелеть соизволил: напечатанные сочинения Шевченко «Кобзарь», Кулиши «Повесть об украинском народе», Костомарова «Украинские баллады», «Ветка» запретить и изъять из продажи. О таком высочайшем повелении, получив предписание г. министра внутренних дел, я предлагаю вашему сиятельству, о точном его исполнении. Если же вы заметите

реджкву віленскага цензара: «Признав рукописи на малороссийском наречии «Неофиты» Т. Г. Шевченко подлежащими запрещению и удержав подлинники названных произведений при делах канцелярии, имею честь сообщить о сем вашему высокоородию на случай поступления их на просмотр Виленской цензуры».

31 кастрычніка той жа цензар зноў паўтарыў сваё папярэджанне. Не прызнаючы самастойнасці ўкраінскай мовы, называючы яе маларасійскай гаворкай, улады ў той жа час выяўлялі моцны непакой у сувязі з пашырэннем літаратуры на гэтай гаворцы. Кіеўскі асобны цензар 2 жніўня 1900 года наведваў свайму віленскаму калегу, што забаронены ў рукапісе казкі А. Раманава і Л. Старыцкага. А Санкт-Пецярбургскі цензурны камітэт

НА ДОКШЫЦКАЙ ЗЯМЛІ

(Зананчэнне. Пачатак на 2-й стар.)

— Каменне! — уздыхнула Крышталевіч.

— Каменне! — падхапілі гэтак слова яшчэ некалькі галасоў.

Гуца, мусіць, гэтым трохі збілі з думкі, але ж затое адчувалася, што лёд на адкрытым бюро крануўся. Бадай, з гэтага моманту фактычна і пачалася шчырая размова.

Яўстафій Валяр'янавіч даў слова галоўнаму аграному раённага ўпраўлення сельскай гаспадаркі Карчэўскаму, які грунтоўна расказаў пра недахопы і патрэбы гаспадарак у апрацоўцы зямлі.

Ён спыніўся таксама на бліжэйшых задачах. Яны тычыліся кожнай гаспадаркі. Задачы былі зразумелыя, хоць у прысутных і ўзнікла многа пытанняў. Гутарка брала дзелавы кірунак...

Пасля шумных спрэчак бюро райкома прыняло рашэнне: па-першае, на дадзеным этапе гаспадарання лічыць галоўным у калгасах і саўгасах барацьбу за паўнацэнны гектар зямлі; па-другое, улічваючы наяўнасць у раёне торфу, рэкамендаваць гаспадаркам як мага шырэй выкарыстоўваць яго, каб назапашваць у глебе арганіку, ствараць участкі па нарыхтоўцы торфу; па-трэцяе, палепшыць насенны фонд і г. д.

Пашыранае бюро райкома партыі зрабіла на Ульяну добрае ўражанне. Людзі, лічы, самі разабраліся ў тым, што трэба рабіць. Рашэнні дадалі больш пэўнасці ў пра-

цу кожнага камуніста і кожнага калгасніка. Акрамя таго, ёй спадабалася тактыка і тактоўнасць Касарэўскага ў выдзяленні самога пасяджэння — тут для Ульяны, пэўна, было штось павучальнае.

З лёгкім сэрцам спускалася Ульяна па лесвіцы з другога паверха, дзе размяшчаўся райком, на першы. У прыёмным пакоі райвыканкома яе чакалі людзі.

— Дзень добры! — яны прыўзняліся з месца.

— Заходзьце.

Крышталевіч прыняла старую Мядзведку па пенсійнай справе, потым запрасіла маладзейшую, хударлявую, жвавую жанчыну ніжэй сябе ростам.

— Вы, Ульяна Феакістаўна, відаць, чулі пра мяне. Я Зарэчыцкая, раблю ў Парфіянаве, на кірмашы, кісірам, нават па ведамасці, дзе грошы, мяне пішуць дырэктарам. Хай сабе, я жанчына не дурная — калі раней тут раён быў, у райкоме нават сакратаром-машыністкай працавала. Са мною раіліся...

Але ж цяпер... на той кірмаш мяне далёка ездзіць. Я живу ў Докшыцах, маю двое дзетак... Як бы мне ўладкавацца дзе-небудзь, сакратаркай ці кім. Я б таксама магла, як другія...

— Чаму ж вы трохі раней не падыйшлі? Штаты зацверджаны, і цяпер я не магу пакуль нічога вам абяцаць. Папраўдзіце яшчэ там. Я падумаю.

— Я б так вам удзячна была! Але ж, каб вам на мяне чаго не нагаварылі... У мяне жыццё такое няўдалае, і людзі ўсяго нагавораць. Раней я ў мільцы працавала...

— Ну дык што?..

Жанчына змахнула слязу:

— А нічога. Дарма, што я такая... адкрытая. Я ўсё пачынаю.

— Пачакайце! Што вы мне ўсё намёкамі?.. Хто вы такая?

— Я б вам, Ульяна Феакістаўна, пра ўсё сваё жыццё расказала. Каб вы толькі паслухалі. Вы жанчына таксама простая, харошая.

— То чаму ж? Выслухаю. Але давайце па парадку. — прапанавала Ульяна. Яе кранулі слёзы жанчыны. — Расказвайце...

Яна слухала споведзь, і ёй рабілася горка і крыўдна за лёс чалавечы. І яна, і субясідніца — абедзве яны былі амаль равесніцы, у цяжкіх умовах перажылі вайну, хоць і па-рознаму — адна партызанка, а другая перажывала ў Бягомльскай партызанскай трыюмнай зоне суровы час. Пасля вайны Ульяна працаваў пайшла. Адукацыю набыла самастойна. Зарэчыцкая ж — у дзённай школе скончыла сем класаў, потым займалася справагодствам у мільцы ў Відзах. Насла мільцэйскую форму. Рабіла спраўна і жыццём была цалкам задаволена.

Толькі і ўсяго. Тут у жыцці абедзвюх жанчын калі і наглядзіліся паралелі, паралелі, хаця б аддаленыя, дык і тыя разыходзіліся. Затое ёсць жыццё, і ў ім рознасць характараў і характары асабістых ліній, паводзін.

Зарэчыцкая выйша замуж, але не запісалася. Чаму? Не прыдала значэння?.. Магчыма. Але мужа тым часам забралі ў марфлот, і ён не пісаў жонцы, перастаў быць мужам. Дачка не ведала таты.

Далей, калі Зарэчыцкая працавала ўжо сакратаром-машыністкай, адзін шафёр,

жанаты, між іншым, заляцаўся да яе, прысягаў, што любіць, і яна зноў паверыла па прастаце душы сваёй. Нарадзіла сына. І сын таксама не ведае бацькі.

Працавала Зарэчыцкая яшчэ шмат у якіх установах, толькі ўсюды не так атрымлівалася, што яна, не разумеючы таго, умешвалася ў справы начальства. Узніклі канфлікты, і ёй даводзілася мяняць месца працы.

— Прабачце, Ульяна Феакістаўна, вы слухаеце, а я тратчу, як сарока, пра сваё жыццё, пра сарочае. Дзякуй вам...

— Ды за што?!

— Што вы такая, што мяне выслухалі!

— Ай, хопіць вам! — Ульяна ўстала, прайшла па кабінете і, саўладаўны з расчуленасцю, усміхнулася. — Расхвалявалі вы мяне.

— Даруйце, я сама такая. Успомню ўсё-ўсё чыста, як было, і жаласць находзіць такую!..

— Шкада вас...

— Каб вам добра было!

— Бывайце. Зойдзецце іншым разам.

Крышталевіч засталася адна і, як бы не ведаючы, што рабіць, хвіліна колькі хадзіла па кабінете, заглядвала ў вонкі.

Недзе там, назад колькі годнаў, паваротаў дарог, пакінуты вузлякі яе лёсу... Там усё — як і быць павінна. Адно маці — каб забраць сюды — ляжыць цяжка хворая... Сям'ю перавезці сюды пакуль нельга...

А час ідзе, вось-вось ноч набяжыць...

Потым зноў будзе дзень. І будучы новыя справы...

Мікола ВЯРШЫЇН

ЗАКАХАНЫ САТЫРЫК

Я шчаслівай часінай
Стрэў цябе ў жыцці.
Ты, як мара дзяўчына,
Лепшай век не знайсці.

Стук тваіх чаравічкаў
Чутны ў сэрцы даўно.
Памяняў я ўсе звычкі
За каханне адно.

Ці то радасць сягоння,
Ці спаткаў я тугу!
Эх, здаюся ў палон я,
Без цябе не магу...

І скажу без утайкі:
Я даўно ўжо гатоў
Кінуць нават і байкі.
За такую любоў!

ЯК Я ЛЯЧЫЎ

Жыву я нейкім недарэкам...
Лячуся, хворы, ды дарма:
Усю зарплату зьвёў на лекі,
Хваробам жа канца няма...

Нат на язык ціпун садзіўся,
Разоў мо гэтак плядзясят.
«Ты недарэкай нарадзіўся»,
Смялюся здаравяна свят.

Ды вось нядаўненька і ў свата...
Ен чарак сем перануліў,
Прыпоўз на чатырох да хаты,
Назаўтра — цоп! — радыкуліт...

Паварухнуцца ён не можа,
Абрыдла ўсё — і свет, і дом.
Ляжыць і стогне: «Божа, божа»...
Не чалавек — металам.

«Ратуй, — гаворыць, — ты ў хваробах,
З'еў не сабану, а ваўка...
Свае рэцэпты ты паспробуй,
Ратуй, ратуй жа, сваяка!»

...І я грывучаю вадою
Старанна цёр яму спіну.
Яшчэ ж мяшанкай «залатою» —
Шкіпінаром на палыну.

А зверху газай з салідолам —
Рэцэпт Мікіты Кузаўна.
Аблезла аж мая рука!
А свят... і гэтае адолеў.

Пасля прыкладвалі кефірам,
Бутэлку вылілі эфіру...

...Далей ці варта байку весці?
Святон ад болю так мой роў,
Што давлялося ўсё-ткі везці!
Да тых «няўмекаў-дактароў»...

Без слоў.

З часопіса «Дас Магазін».

МУЖЧЫНЫ шчыльненейка абступілі прылавак з гаспадарчымі і скура-галантарэйнымі таварамі і разгублена ўздыхалі: абышлі ж столькі магазінаў за якія дзевтры гадзіны пасля працы, а арыгінальных падарункаў для сваіх жанчын так і не напаткалі. Толькі рознакаляровыя васьмёркі праследавалі іх са святочных плакатаў і круціліся ў вачах...

Маладая прадаўшчыца з пафарбаванымі валасамі абыякава брала з паліцы то брошкі, то духі, то модны пасак і моўчкі паказвала: стамілася за тлумны перадсвяточны дзень. Ды і ведала — не купяць, дужа пераборлівы мужчына пайшоў.

У гэты самы момант да яе нечакана звярнуўся цыбаты хлопек у лёгкім чорным паліто і без шапкі.

— Калі ласка, мне вунь той глечык...

Прадаўшчыца здзіўлена пацсупала плячыма і падала з паліцы яму бліскучы посуд з двума адтулінамі. Чалавек памацаў яго, пагаспадарску пастукаў

па баках і задаволена сказаў:

— Гэта — работа Бару.

І тады адбылося самае неверагоднае — усе захаляваліся, ажыўлена загаманілі, патрабавальна працяг-

Мікола ДУБОЎСКІ

ПРЫКЛАДУ

нулі рукі: дайце, дайце і ім зірнуць на глечык!

— Браточки, гэта ж амаль сапраўдная старажытная амфара, тое, што нідзе не знойдзеш! — узрадавана прамовіў адзін з пакупнікоў. — Купляю! Дабог, лепшага падарунка і не трэба...

Праз якіх дзесяць хвілін прадаўшчыца задаволена загортвала ў паперу апошнюю

арыгінальную рэч. Але той жа мужчына, што назваў пасудзіну амфарай і тоўкся побач, зірнуў раптам на яе і здзіўся:

— Чакайце, а чаму ж у глечыка дзве дзюркі? У адну, скажам, мая Зоська ўтыркіе мімозу, а ў другую?

— Каньяк нальеш, — пажартаваў хтосьці. Усе пачалі падазрона разглядаць набытую рэч. Добра, што ў нагоўпе заўважылі таго самага чалавека ў чорным паліто, які першы купіў посуд.

— Хутчэй кажы, для каго ты гэтую шуквіну набыў? — кінуліся мужчыны да яго.

— Для каго? Для яе, маёй Вяткі...

— Для маладзіцы?

— Ды не, для мотаролера... Гэта ж звычайная масліна! Хораша, прыгожа іх робяць у нас. Ну, даруйце, бягу на тралейбус.

Ен — знік. А мужчыны стаілі і моўчкі пазіралі адзін на аднаго безнадзейна сумнымі вачыма: васьмёркі купляць падарунак у апошні дзень перад святам...

З УКРАЇНСКАГА ГУМАРУ

МАЛЕНЬКАЯ БАЙКА

Прышла Муха ў аддзел кадраў:
— Дайце якую-небудзь работу.
— А якія ў вас дадзеныя ёсць для гэтага?
— А вось, калі ласка, хабаток.
— Добра. Раз хабаток ёсць, будзеце цягаць калоды.

Аформілі Муху на працу.
Год мінае—Муха не цягне. Выраслы яе маральна падтрымаць — не не цягне. Матэрыяльна зацікавілі — не цягне. Звольнілі — аднавілася праз суд... і не цягне.
Мараль: не рабіць з Мухі Слана.

СЛУЖБОВЫ кабінет Ягора Мар'янавіча. Ен сядзіць за сталом, гартае афіцыйныя паперы, бубніць любімую мелодыю «Як хороша быть генералом, как хороша быть генералом... трум-тум-тум...»

У дзверы раптам перашуча прасунулася лысая галава Кандрата.

— А-а... Кандрат... Ну, заходзь, заходзь, чаго там тупаеш пад дзвярыма?

Кандрат зачыняе дзверы і, нібы той кот, мякка, пацхеньку набліжаецца да стала.

— Прабачце, думаю вы надта заняты.

— А што ў цябе, тэрміновае?

— Ды не, не тэрміновае... Было тэрміновае... Бачыце, у мяне... Даруйце, у жонкі маёй сын нарадзіўся. Ну і... Цяпер мне цяжка...

Адкінуўшыся ў крэсле, Ягор Мар'янавіч рагоча:

— Ну і дэвак ты, Кандрат... Артыст!.. О-хо-хо! Ча-

му табе цяжка? Было цяжка... І не табе! А зараз, даражэнны, за бутэлькай лепш паспяшайся... Адзначым! Лісліва пазіраючы на

начальніка, і нібы бянэжачыся, Кандрат раптам проціць:

— Не, у мяне справа да вас... Вялікая-вялікая! Ягор Мар'янавіч, ведаеце, што я надумаў?

— Ну-ну?

— Я надумаў — і гэта цвёрда—даць свайму сыну ваша імя!

— Маё?
— Так, ваша. І не прычэ мне, калі ласка, хоць вы і мой начальнік.

— Не ўцяплю, чаго ты прычэпіўся да майго імя? Ёсць жа лепшыя імёны — прыгожыя, гучныя...

— Не, не, Ягор Мар'янавіч, ваша самае старажытнае і сімвалічнае.

— Няўжо старажытнае? — не верыць Ягор Мар'янавіч.

— Ага ж. З самой Грэцыі паходзіць... Ягор... Гэта ж моцны, дужы, мажны, шыракаплечы чалавек. Адным словам, цудоўны характар!

Ягор Мар'янавіч здзіўлена і нават з павагай мерыць Кандрата позіркам.

— Не ведаў я, галубок-Кандрацік, што ты гэткая энцыклапедыя... І калі паспеў столькі розуму набрацца?..

Нібы толькі і чакаў гэтага моманту, Кандрат аж закруціўся ў крэсле, хутка, усхвалявана працягваў:

— Чаго я толькі не ве-

даю?! Я ж два інстытуты скончыў! Хіба не чулі, Ягор Мар'янавіч?

— Не паспеў, галубок, не паспеў пра ўсё пачуць. Нядаўна я ў вас. Аднак буду цяпер мець на ўвазе... Такі чалавек адукаваны працуе ў маёй установе!.. Дык па якой справе ты завітаў? Зусім з галавы выскачыла. Склероз, склероз...

— Вашым імем сына хачу назваць.

Ягор Мар'янавіч задумваецца, задаволена жмурыць вочы... Так, так... Ягор... Ягорушка... А праўда, імя нішто сабе. І як правільна, як дакладна сказана — дужы, мажны, з шырокімі плячыма чалавек.

— Што ж, браце-Кандраце, хай растуць такія... Ягоры, як мы. Калі ты ўжо так хочаш, заві Ягорам дзіцё сваё! Бласлаўляю!

Кандрат як не скача ад радасці. Удзячна трасе руку начальніка:

— Дай вам бог здароўя...

Вы ашчаслівілі і мяне, і жонку, і цешчу, і цешчу вашай згоды... Цяпер я — на кашні! Цяпер я...

Кандрат не паспявае дагаварыць, як уваходзіць сакратарка. Стаіць ля дзвярэй. Чакае.

— Табе чаго? — незадаволена хмурыць бровы Ягор Мар'янавіч. — Што ў цябе там здарылася?

— Гэта не ў мяне, гэта ў яго... здарылася! — ледзь стрымліваючы смех, паказвае дзяўчына на Кандрата. — Ды вось пазванілі толечні: гэтыя нянькі з радзілыні этыкеткі пераблыталі...

— Якія этыкеткі? — злуецца Ягор Мар'янавіч. — І што з таго? — А тое, — тлумачыць сакратарка, — што ў Кандрата не сын нарадзіўся, а дачка...

Пад пагардлівым, з'едлівым позіркам свайго начальніка Кандрат, бы тая рыбіна на беразе, прагна хапае паветра...

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на месніку галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназначна сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела вышэйшага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, выдавецтва — 32-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Рукпісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО, Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, А. С. ГРАЧАНІКАЎ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ, Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.